

חיים

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

HIDAK IZRAEL ÉS A MAGYAR ZSIDÓSÁG KÖZÖTT

Négy új ShinShin érkezett Budapestre

A ShinShinim, vagyis a „szolgálat éve” program a The Jewish Agency for Israel kezdeményezése, amely fiatal, középiskolát végzett izraelieknek kínál egyedülálló lehetőséget arra, hogy a kötelező katonai szolgálat megkezdése előtt közel egy évet töltsenek a diaszpóra zsidó közösségeiben. A program résztvevői találkoztak prof. dr. Grósz Andorral, a Mazsihisz elnökével is.

A program célja, hogy a résztvevők – a közösségek „mininyagköveteiként” – közelebb hozzák Izraelt a világ zsidóságához, élményszerű és személyes kapcsolódási pontokat teremtve.

Az elmúlt évtizedben a program dinamikus fejlődött: a világ különböző pontjain szolgáló ShinShinim száma több mint megégyeszezódott. Magyarországon 2018 óta van jelen a kezdeményezés a **Merkaz – Héber és Izraeli Kulturális Központ**, a Jewish Agency budapesti irodája szervezésében.

Minden tanév kezdetén új, frissen érettségizett fiatalok érkeznek Budapestre, akik egy éven át dolgoznak a helyi zsidó közösségekben. Az eddigi években két ShinShin teljesített szolgálatot Magyarországon, **idén azonban már négyen érkeztek**, ami a program növekvő jelentőségét mutatja.

A fiatalok többek között a **BZSH Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskolájában**, a **Lauder Jayne Iskolában**, a **Bálint Házban (JCC)**, a **BZSH Benjámín Óvoda és Bölcsődében**, valamint a **Somer**, a **Hanoar Hatzioni Hungary** és az **Izraeli Cserkészek** köreiben tartanak foglalkozásokat. Tevékenységük során különféle izgalmas, Izraellel kapcsolatos programokat szerveznek: tánc tanítást, kézműves foglalkozásokat, héber nyelv-órákat, valamint kulturális és tematikus eseményeket gyerekeknek és fiataloknak egyaránt. A cél, hogy a résztvevők élményszerűen ismerkedjenek meg Izrael mindennapjaival, kultúrájával és értékeivel.

A közelmúltban sor került egy találkozóra **prof. dr. Grósz Andorral**, a Mazsihisz elnökével, ahol a ShinShinim bemutatták napi munkájukat. A Mazsihisz intézményeivel kötetlen lehetséges együttműködésről

is egyeztettek. A felek célja, hogy hosszú távon fenntartható partnerséget alakítsanak ki, amelynek keretében a ShinShinim a Mazsihisz iskoláiban, közösségeiben és szervezeteiben is rendszeresen tarthatnak foglalkozásokat – akár vidéki helyszíneken is.

A közös munka szervezeti, közösségi és egyéni szinten egyaránt mű-

ködik. A program így nemcsak a fiatal izraeli önkénteseknek ad meghatározó tapasztalatot, hanem a magyarországi zsidó közösségek számára is élő kapcsolatot teremt Izraellel.

(Frölich Kitty beszámolója alapján)

Zucker-Kertész Lilla

A katolikus egyház zéró toleranciája az antiszemitizmussal szemben

XIV. Leó a vallásközi párbeszédnek szentelte beszédét a Szent Péter téri általános audiencián. Emlékeztetett arra, hogy 1965. október 28-án kelt a II. Vatikáni Zsinat Nostra aetate (A mi korunkban) kezdetű nyilatkozata az egyház és a nem keresztény vallások kapcsolatáról.

„Minden elődöm egyértelmű szavakkal elítélte az antiszemitizmust. És én is megerősítem, hogy az egyház nem tűri az antiszemitizmust, és küzd ellene az Evangélium nevében” – jelentette ki a katolikus egyházfő.

Hangoztatta, hogy hálával kell tekinteni mindarra, amit sikerült elérni a zsidó-katolikus párbeszéd utóbbi hat évtizedében.

Hozzátette: „Nem tagadhatjuk, hogy az eltelt időszakban akadtak félreértések, nehézségek és konfliktusok, de azok sem akadályozták meg a párbeszéd előrehaladását.”

„Ma sem szabad megengednünk, hogy a politikai körülmények és az egyesek által elkövetett igazságtalanságok eltávolítsanak a barátságtól.”

Izrael Szentszéknél akkreditált nagykövete, **Jaron Siderman** a közösségi oldalán bejegyezte, hogy részt vett az audiencián. Úgy vélte, hogy XIV. Leó bátorító üzenetet mondott, elkötelezettséggel a zsidó-katolikus párbeszéd mellett.

(MTI)

Száz éve született Fahidi Éva

Különleges kettős évfordulónak adott helyszínt a Rumbach-zsinagóga: **Fahidi Éva** holokauszt túlélő, emberi jogi aktivista születésének 100. évfordulójára emlékezhetünk, egyúttal megünnepelhetjük a Fahidi Éva szellemét továbbvivő **Krókuszt Projekt – Virággal az erőszak ellen** című kezdeményezés 10. születésnapját. A **Szembenézés Alapítvány** a rendezvény előtt a Dohány-zsinagógánál is megemlékezést tartott.

„Az elmúlt 9 évben virággal köszöntöttük Évát a születésnapján, azután sok ezer fiatal ültetett virágot az előítéletek gyermekáldozatai emlékére és kezdett saját előítéletei feldolgozását, közössége kihívásainak, elakadásainak feldolgozását is segítő önálló programba” – írta a **Szembenézés Alapítvány** a Fahidi Éva (1925–2023) emlékezete és a Krókuszt projekt 10. évfordulója alkalmából. A 15 civil szervezet és intézmény összefogásával megvalósuló történelmi ismeret- és személyiségfejlesztő program egyre több iskolában támogatja a gyerekek és a pedagógusok közös munkáját. A program tansegédletekkel, érzékenyítő programokkal, párbeszédplatformokkal, személyre szabottan segít abban, hogy felismerjék, megértsek és – Éva szavaival szólva – szeretettel, nagyon határozottan utasítsák vissza az előítéleteket.

Írták: virágot ültetünk az előítéletek áldozatainak emlékére az élőkért, az életért, azért, hogy fiataljaink ne váljanak az előítéletek áldozataivá, és ne váljanak az elkövetőivé sem.

E gondolatokat az ünnepség szónokai szó szerint átültették a gyakorlatba: ennek szellemében virágmagot ültetett el dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke is, aki példaként állította a jövő generációi elé a 100 éve született Fahidi Éva személyét és munkásságát.

Megemlékezés helyszíne volt aznap a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga is, ahol bevezető gyanánt **Lukács Judit** zongoraművész és **Dési Tamás** kántor adta elő a 100. zsolttart.

„Ti, gyerekek olyan aranyosok vagytok, mint a krókuszt, ártatlanok és szépek. Kérlek, hallgassatok rám, és legyetek ügyesek, ha meg kell állítani a gyűlöletet!” – ez volt a summázata annak a felvételnek, amelyet a zsinagógában játszottak le, s amelyen Fahidi Éva osztotta meg gondolatait. A holokauszt túlélő művész, emberjogi aktivista arról beszélt, hogy a felnövekvő nemzedék hogyan képes legyőzni a sötétséget. Szerinte először is azzal, hogy saját magában győzi le az előítéleteket. „Senkivel szemben ne legyen benne az előítélet! Az előítélet béklyóba köt!” – üzent a felvételről Fahidi Éva.

Dr. Grósz Andor, Székely János, Szemerei János

Fotó: M. Schmidt János

Ezt a tíz éve kezdődött munkát és Fahidi Éva személyét méltatták a megemlékezés napján a Dohány utcai zsinagóga előtt tartott rendezvény szónokai. Az eseményen részt vett és rövid beszédet mondott **dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke, **Székely János** püspök, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke és **Szemerei János** evangélikus püspök is. A lényegét tekintve ugyanazt emelték ki mondandójukban: Fahidi Éva emlékéhez méltón olyan világot kell együtt építenünk, ahol nincs helye a gyűlöletnek, ahol az elfogadás nagyobb erő, mint a széthúzás. És ebben a feladatban a gyerekekre, a holnap felnőtteire jelentős szerep hárul.

Ezt szimbolizálja a program jelmondata is – „Virággal az erőszak ellen!” –, amelyről a szervezők azt

Hasonló szellemben méltatták Fahidi Éva emlékeztétét a **Szembenézés Alapítvány** védnökei. Elsőként **Kardos Péter** főrabbi szólt a megjelentekhez, őt követte Székely János püspök, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke és Szemerei János evangélikus püspök. Személyesen nem tudott jelen lenni **Steinbach József** református püspök, a Magyarországi Református Egyház zsinatának lelkes elnöke, az ő gondolatait az est házigazdája, **Kováts Kriszta** színésznő, énekesnő olvasta fel.

A főszervező **Pap Ágnes** újságíró, szociológus, dokumentumfilm, az alapítói jogokat gyakorló kurátor, a **Szembenézés Alapítvány** kuratóriumi elnöke volt. A megemlékezést támogatta a Mazsihisz, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem és a Magyar Táncművészeti Egyetem.

Vadmacska a kibucban meg más

Az 56-os forradalmat a Széna téren harcolta végig a Vadmacska, alias Tova Meir. A „Szabó bácsi” csapatában érdemelte volna ki a halálos ítéletet. Ez elől sikerült kimenekülnie Izraelbe, ahol az egyik kibucban éli idős napjait. És emlékszik. Mindenre. Arra is, amikor a helyi magyar követség évente fogadást adott a magyar ajkúak tiszteletére. Természetesen tiszteletbeli vendégnek számított ő is.

Telt-múlt az idő, előtérbe került a „mindenkit elfelejtenek egyszer” egykori slágerszöveg aktualitása. Idehaza is már a kampány uralta az országot, Izraelből sem jött hír valamiféle megemlékezésről.

Változnak a nemzedékek, változnak az idők.

A Síp utcában is. E sorok írója néhányadmagával még részt vett a Mécs Imre vezette megemlékezéseken, rabbik és kántorok társaságában. Ez is véget ért.

Hogy is szól a közhely? Sic transit gloria mundi, így múlik el a világ dicsősége.

1956-os utcakép, szemben a rabbi-képzővel

kápe

9 770133 350099 2 5021

Deák Andrea állami kitüntetést kapott a magyar zsidó kultúra szolgálatáért

Ünnepélyes keretek között adták át a Magyar Érdemrendet Deák Andrea, a Kolozsvári Zsidó Napok és a budapesti Zsidó Kulturális Fesztivál főszervezője, valamint a Mazsihisz.hu főszerkesztője részére. Az elismerést Magyarország köztársasági elnöke adományozta, az eseménynek a Kolozsvári Főkonzulátus adott otthont.

A jelenlévőket Grezsa Csaba főkonzul köszöntötte, majd prof. dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke laudációjában méltatta Deák Andrea több évtizedes, elhivatott munkáját, amellyel a magyar zsidó közösség kulturális életét gazdagítja és nemzetközi szinten is láthatóvá teszi.

Deák Andrea több mint húsz éve dolgozik a Mazsihisznél, ahová a Mazsikétől érkezett. Munkássága során kimagasló szakmai igényességgel és mély személyes elkötelezettséggel szolgálja a magyar zsidó kultúra megismertetését és megerősítését határon innen és túl.

Nevéhez fűződik az ország legnagyobb zsidó kulturális rendezvénye, a BZSH égisze alatt megvalósuló Zsidó Kulturális Fesztivál megszerve-

Grezsa Csaba, Deák Andrea és dr. Grósz Andor

vezése, amely minden évben világsztárokat és neves hazai művészeket vonultat fel, ezzel hidat képezve a zsidó és a magyar kulturális élet között. Emellett Deák Andrea alapítója és motorja több vidéki és határon túli zsidó kulturális rendezvénysorozatnak is, köztük a Székesfehérvári Zsidó Napoknak, a Kárpátaljai Zsidó Napoknak és a Kolozsvári Zsidó Napoknak.

Kiemelkedő kulturális tevékenység-

ge mellett évek óta vezeti a Mazsihisz kommunikációs tevékenységét is: irányítása alatt működik a hivatalos honlap, valamint ő koordinálja a szervezet országos kampányát az 1%-os felajánlások növeléséért. Munkájának köszönhetően a Mazsihisz évek óta toronymagasan vezeti a magyar zsidó felekezetek 1%-os listáját.

Szívvel gratulálunk a kitüntetettnek!

Aki az áriák és az imák világában találta meg a helyét

Markovits Csaba

Régóta foglalkozt a betérés motivációja, az ok és okozati összefüggések. Sokféle esettel találkoztam már. Zsidó gyökereik miatt: az apa, a férj iránti tiszteletből, szeretettől vezérelve kívántak betérni ismerőseim, zsinagógabeli hittársaink.

Vannak megmagyarázhatatlan és megmagyarázható esetek. Valamennyi történet szép és elgondolkodtató. Valamennyi betérés ténye, esete örömmel és tisztelettel tölti el azokat, akik a vallásukat gyakorolják, és azokat is, akik csak a lelkükben, mentalitásukban zsidók.

Most egy híres énekesről írok, aki sármos, szuggesztív, és gyönyörű mély basszus hangja van. A „Zuglói Smúz” kulturális programjaként meghívott előadóművésznünk volt Markovits Csaba pár évvel ezelőtt. Éneklése közben egy csokor rózsát szorongatott a kezében. Hangja minden hallgatót, nézőt lenyűgözött. Majd elkezdte osztogatni a vörös rózsaszálakat. Az első szálát én kaptam.

Szép zöld szemével, pajkos tekintetével mélyen a szemembe nézett, és én vissza. Ez a szerep része volt. Benne volt egy sármos férfi, egy énekművész színészi játéka, de érzékelhetővé vált a tisztelet kifejezése is.

Ezt követően hallgattam meg Csabát a Bécsi Operaházban s kezdtem el a pályafutását figyelemmel kísérni, no meg az édesanyja hatására, aki szintén mindenki által kedvelt személyiség a zuglói kilében – ugyanilyen lenyűgöző a tekintete, aki ha a fiáról, a fia sikereiről van szó, sugárzik a boldogságtól.

Kellemes pont volt a közelmúlt történéseinek sorában Csaba Kol nidrén elhangzott éneke. Áhítattal hallgattuk őt, pedig megszoktuk már Kardos főrabbi gyönyörű tenor hangját, de a Csabáé frissen és nagyot szólt, és az újdonság erejével hatott, betöltötte a teret, a zsinagóga mély csöndjét, emelte az ünnep áhítatát. Katartikus élményben volt részünk. Láttuk Csaba szemében a legördülő könnyecpet, és az anya csillogó szemében is az örömkönynyeket.

Mindkettőben benne volt, hogy ha ezt a holokausztúlélő apa, a munkaszolgálatban elesett nagyapa, a sok elhurcolt családtag megérhette volna, milyen boldog lenne most. Megvalósult egy régi álom, egy régi

szülői vágy. Bár mindenki tudta a zsinagógában, hogy Csaba lelkileg mindig is a zsidóság részeként élt, hisz megnyilvánulásából lehetett erre következtetni, de a betérésével felkerült az i-re a pont.

Markovits Csaba nemcsak a szakmai repertoárját bővíti folyamatosan, hanem az életpályáját is.

Betért zsidónak, és kántornak tanult.

– Kedves Markovits Jichák ben Mose, kedves Csaba, elismert, elfoglalt művészként hogyan férnek a zsidó vallástani stúdiumok, a kántorképzés az életébe, az idejébe? Hogyan éli ezt meg?

– A kántorképzésbe jelentkezés számomra egy meglepően merész lépés volt, hiszen akkor kezdem csak el a héber betűket tanulni. Mindig is szerettem a kihívásokat, de ez most az életem egyik legnagyobb megméretése. A betűk és a dallamok tanulása örömet ad, és ez a stúdium minden egyes percben boldogsággal tölti meg a szívemet és a lelkemet a régi imák és dallamok hatására. Sok jelet is kaptam az életem utóbbi szakaszában, amelyek különösen fontosak voltak számomra. Például amikor a betérés mellett döntöttem, éppen Bécsbe utaztam, és a vonatom megállt Hegyeshalomnál. Ekkor egy másik vonat épp a Hegyeshalom tábla előtt állt, amiből csak a shalom látszódt. Ettől a perctől kezdve biztos voltam abban, hogy jól döntöttem.

– Kik a támogatói, a mentorai, a példaképei, kik segítik abban, hogy a zsidó zenei életnek is elismert képviselője legyen?

– Neumark Zoltánt gyerekkorom óta ismerem, sokat és sokszor dolgoztam már vele. Ő az egyik legjobb zenész, akit ismerek. Zoltán lett a fő inspirátorom a kántor szakon való tanulmányokhoz.

Radnóti főrabbi úrral is dolgoztunk már együtt, ő ma is az életem legfontosabb mentora. Nagy szíve és türelme példaértékű számomra.

Sok támogatást, inspirációt kapok Bécsben Shmuel Barzilai főkántor úrtól.

Az ORZSE-n csodálatos tanároktól tanulhatok: Székelyhídi Hajnal, Budai Miklós és Fekete László nevét feltétlenül meg kell említenem. Hálás vagyok nekik minden egyes percért, amit nekem szentelnek.

Markovits Csaba

– Hogyan tudja ötvözni énekesi tudását, a zenei kultúrát és ízlést, a dallamok gyors elsajátítását a kántorművészetrel?

– Kiválóan tudom. Számomra azonban a tanulás folyamata az, ami a legnagyobb örömet okozza. Nem sietek, mert minden egyes ima és dallam egy csoda, melyre boldogan tekintek, mint egy kíváncsi kisgyerek, aki új felfedezések elé néz.

– Van-e olyan esemény az életében a betérése előtti vagy utáni időkből, melyet különös örömmel őriz a szívében?

– Szeretnék megosztani egy kis csodát az Új Élet olvasóival, amely erősíti a hitemet az Örökkévalóban. A betérésem utáni napon korán reggel, 7 órakor a metrón a Déli pályaudvar felé menet összefutottam Kardos Péterrel. A főrabbi úr magában hordozza mindazt, amiért szeretem a zsidóságot. Minden alkalommal, amikor beszél, legyen az prédikáció vagy ima, de különösen akkor, amikor gyönyörűen énekel, szívből izsom a szavait.

Nos, mivel ilyen korán reggel találkoztunk a gijjrom után, ő felajánlotta, hogy három héttel jom kipur előtt énekelhetnék Kol nidrét Zuglóban, ott, ahol oly sokszor énekeltem már világi dallamokat ünnepi alkalmak során. Három hét múlva újra csoda történt: ott álltam a nekem és a családomnak oly kedves zuglói zsinagógában az omed előtt, és először életemben elénekeltem azt a dallamot, amely mindenki szívének kedves. Mindegyik alkalommal könny szökött a szemembe. Nemcsak a boldogságtól könnyeztem, hanem az alázattól is azok iránt, akik mindent már előttem elénekeltek.

Ebben a történetben az a szép, hogy a zsidóság Csaba által értéket, kvalitást kapott; s Csaba is nyert, mert több lett a zsidóság kultúrájával, hagyományával, hitvilágával, értékrendjével felvértezve.

Prof. Steinerné dr. habil. Molnár Judit

Botlatóköveket avattak a XVI. kerületben

1950-ben kerültek Budapest fővárosához a peremkerületek. A XVI. kerületben lévő négy imaház sorsát a MIOI az 1950-es, a MIOK az 1970-es években úgy rendezte el, hogy kevesebb gondja legyen. Hasonló sorsra jutottak az itteni temető is.

Napjainkban emléktáblák kerültek Rákosszentmihály, Sashalom és Mátyásföld imaházaihoz.

A cinkotait lebontásra ítélték az 1950-es években kelt eladási szerződésben, de az egykori régi temetőt emlékkő jelzi. A BZSH kezelésében van a bekerített rákosszentmihályi és az új cinkotai temető. A sashalmit benőtte az erdő, de emléktábla jelzi helyét, a mátyásföldit eladták az Ikarus-gyár építése során.

A közelmúltban botlatóköveket avattak a Mazsike szervezésében Cinkotán, ahonnan 57 házból 190 zsidót hurcoltak el. A Vidámvásár u. 1. szám alatti botlatókövek jelzik, hogy itt lakott Silberstein Dávidné Goldmann Irén (szül. 1892), Mezei Andorné Silberstein Olga (szül. 1910) és Mezei Zsuzsanna (szül. 1935), akiket 1944. VI. 30-án deportáltak, majd megölték őket Auschwitzban, továbbá Silberstein-Szedes György, az ismert labdarúgó (szül. 1914), aki munkaszolgálatosként halt meg Birnbaumban 1945. V. 1-jén.

Az avatás során Kirschner Péter, a Mazsike elnöke, Kovács Péter polgármester, Ritter Zsuzsa, a család lezárazmazzottja, Goldberger Tamás és Hegyi Tamás sportújságíró mondtak emlékbeszédet.

Az eseményt követő kétórás helytörténeti sétát a „Mazsike Sétafesztivál – Nagy-Budapest 75” programsorozat keretében Benedek Ágnes, a Kertvárosi időutazó vezette.

Goldberger Tamás

Tisztelt Emlékezők! Engedjék meg, hogy megosszam önökkel azt a képzeletbeli levelet, amelyet Silberstein-Szedes Györgynek írtam. Fogadják szeretettel.

Kedves Gyuri!

Elnézést, hogy ismeretlenül írok, ami mégsem annyira igaz: én ismerlek Téged (a korabeli újságokból) – Te nem ismeresz engem.

Engedd meg, hogy tegezzek, én vagyok az idősebb: már ötven is elmúltam, Te meg alig töltötted be a harmincegyet. Örökifjú vagy... Sohasem öregszel...

Amiért tollat ragadtam, vagyis inkább klaviatúrát, annak az az apropója, hogy ma Téged ünneplünk. Persze nem olyan felhőtlen ünneplés ez – se nem mulatság, se nem vigadalom, muri –, sokkal inkább tisztelet és földi léted előtt.

Sokan tudják, hogy kiváló futballista voltál, gondolom, Te is fel szoktad idézni pályafutásod legfontosabb pillanatait, állomásait...

Mit szólnál, ha most én is felidézném őket?

Nos, egy helyi egyesületben, a Cinkotai TK-ban indult a pályafutásod 1930-ban, csupán 16 éves voltál ekkor. 1931-ben a Közép-magyarországi Labdarúgó-alsövetség ifjúsági válogatottjával, 1932 júniusában pedig már arról írtak a lapok, hogy a profi és élvonalbeli Nemzeti tehetséges fiatal balszélsőt fedezett fel Cinkotán, és már be is nyújtotta a játékos szerződését. Idézem: „A fekete-fehérek új akvizíciója Silberstein György, a Cinkotai TK volt balszélsője, aki a Corinthian-díj mérközéseinek túnt föl.”

Azt is bejelentették, hogy az ifjú Silberstein SZEDER néven fog játszani a Nemzeti FC-ben.

Hát nem volt épp sikeres ez az időszak, sérülések, betegségek sújtottak az 1932–1933-as idényben, Kreisz doktor például kivette a manduládat. Emlékszel?

Majd jött az 1933-as nyári próbajáték a Kispestben, de Te nem ott, hanem néhány kilométerrel arrébb, Soroksáron folytattad. Na, az volt aztán a valami! Megnyertétek a profi II. liga 1933–1934-es küzdelmeit, feljutottatok az első osztályba, mindennek a tetejében pedig elhódítottátok a Magyar Kupát – ami a soroksári futball mai napig legnagyobb sikerének számít.

Ugorjunk kicsit!

1935 tavaszán a Budai 11 lett a klubod, ahol Faragó Lajos centercsatárt akart faragni belőled, azonban inkább balösszekötő lettél, mígnem júliusban szabadlistára tettek. Újfent Soroksárra tartottál, augusztus végén mégis a Budafokhoz szerződöttél, ahhoz a klubhoz, amely később Gamma FC, Budai Barátság, Budai Munkás, MATEOSZ, végül – a megszűnéséig – Teherfuvar néven működött tovább, és olyan nagyságok tüntek fel benne, mint Grosics vagy Zakariás.

Egyértelműen a harmincas évek második fele volt a budafoki labdarúgás aranykora; a profik a Nemzeti Bajnokságban szerepeltek, a tehetséges fiatalok közül Kaptá László utóbb a csepeli WMFC-vel nyert bajnoki címetek, a tapasztalt Sós Károlyból meg neves edző vált az idők folyamán.

Bár 1938 tavaszán a neved többször is kombinációba került a válogatottnál, legfeljebb a csikók között és az úgynevezett rostamérközéseken léphettél pályára, noha sportújságírók és sportújságolvasók is beállítottak volna a legjobb közé balszélsőnek.

Gyurka, az 1938-as évben Te voltál az egyik legjobb magyar balszélső! Az Újság című lap ekkor írta azt, hogy Te vagy a holnap sztárja. Hogy fiatal korod ellenére valóságos futballregény a karriered.

S hogy miért nem lettél mégsem nagyválogatott? Egyszermind miért hagytad ki az 1938-as, ezüstérmes világbajnokságot?

Vajon azért, mert behívtak katonai szolgálatra?

Vagy mert megjelent a polgári jogegyenlőség elve ellen támadást intéző, a gyűlölet magvait magában hordozó első zsidótörvény – ANNAK ELLENÉRE, hogy az még nem is érintett Téged?

Esetleg Schaffer szövetségi edző – a válogatott tényleges szakmai vezetője – jobban bízott a két tapasztalt öreg rókában, Titkosban és Kohutban, mint Benned?

Nehéz megfejtetni, különösen ennyi idő után...

Az Újpest mindazonáltal tudta, mit kell tennie, amikor megszerzett Téged 1938 májusában, úgyhogy három év után vettek a sátorfádat, otthagytad Budafokot. Az más kérdés, hogy a szolgálati beosztásod miatt alig állhattál a lila-fehérek rendelkezésére (de így is bajnoknak mondhattad magad az 1938–1939-es idény végén).

Aztán megint jött a Nemzeti, majd a francia Antibes, utána az MTK. A zsidók nemsokára teljesen kiszorultak a futballpályákról...

Talán kihagytam valamit?

Atyaég! A Barcelonát!

Az volt igazán a nagy szám – még úgy is, hogy a kalandod csak pár hónapig és mérközésig tartott 1934 végén. Allítólag tizenhétézer pengőbe kerültél a katalánoknak, míg a Nemzeti Sport szerint 650 pengőnek megfelelő összeg volt a havi fizetésed. Tényleg ennyit kaptál?

Hiába játszottál jól, menned kellett. Az egész ügy elég szövevényes, kibogozhatatlan volt, úgy emlékszem; ha nem bánod, most nem is bogoznám ki.

Gyuri, mit szólnál, ha legközelebb innen folytatnánk?

Addig is sokan és sokat gondolunk Rád.

Öllelek:

Hegyi Tamás

Kinek fakadjon áldás az emlékéből, és kinek töröltessék el a neve?

Mit jelentenek a rövidítések a halott emberek neve mögött?

Az amerikai angol csak mostanában lép be a rövidítések korába. OMG, LOL, LMAO, FTW! A héberben viszont a rövidítések már több mint kétezer éve szerves részét képezik az írott nyelvnek. Fontos kommentátorokat is rövidítéssel emlegetnek (így lesz Slomó Jicháki rabbiból Rási, Móse ben Maimon rabbiból pedig Rambam), és a rabbinikus irodalom jelentős művei is tele vannak rövidítésekkel olyan kifejezésekre, mint „ha így van”, „ez lehetetlen”, vagy „ahogy a Talmud mondja”. Ezek lerövidítették a terjedelmes tudományos műveket, és lehetővé tették hosszú szövegrészek gyors lejegyzését.

A nyugati világban van egy a halállal kapcsolatos rövidítésünk: RIP, amely a latin *Requiescat in pace* („nyugodjon békében”) kifejezést jelenti, illetve ennek angol megfelelőjét, a „Rest in Peace”-t. Héberül több hasonló rövidítés is létezik. Az **A”H** az *alav/aleha hashalom* rövidítése, jelentése: „béke legyen vele”. A **z”l** a *zikhron/zikhronah livrakha* rövidítése, ami annyit tesz: „emléke le-

gyen áldott”. A **z”l** pedig a *zekher tzadik livrakhah* kifejezésből származik, jelentése: „az igaz ember emléke legyen áldott”. Ha tehát egy név után ezek közül bármelyik rövidítést látjuk, az azt jelzi, hogy az illető már nem él.

Van héber rövidítés az élő, tiszteltben álló rabbik számára is. A **Slit”a** a *Sejikke L’Orech Jamim Tovim Arukim/Amen* (más hagyományok szerint *Sejibade L’Jamim Tovim V’Arukim*) rövidítése, jelentése: „éljen hosszú és jó életet”. A **Slit”a** és a halottakra használt tisztelti rövidítések egyaránt általában a személy neve után szerepelnek, nem pedig előtte.

De a fenti „méltatásnak” ha úgy tetszik, „ellentété” is van.

A **jimah semo** (szó szerint: „töröltessék el a neve”) egy héber átok, amelyet a zsidóság bizonyos ellenségeinek neve után szokás mondani, ritkább esetben pedig olyan zsidók neve után, akik súlyos bűnt követtek el. Ennek egy változata a **jimah semo v’zikro**, ami szó szerint azt jelenti: „töröltessék el a neve és az emlékezete”.

Ezt a kifejezést angol szövegekben néha „Y. S.” rövidítéssel jelölik. Az átok összefügg más kultúrákban is előforduló példákkal, ahol nevek eltörlésével fejeznek ki megvetést, de természetesen bibliai alapjai vannak.

A kifejezés eredete a 109. zsolttár 13. versére vezethető vissza: „Vesszen ki az ő maradéka; a második nemzedékben töröltessék el a nevük!”

A tradíció szerint a kifejezés Hámánra utal, mások szerint Amálekra, de arról is vannak feltételezések, hogy Hámán Amálek lezármazottja.

A forrásokat tekintve a kifejezést alkalmazni szokták bárkire, akit „a zsidó nép nagy ellenségének” tartanak, például az álmessias Szabbátáj Cvíre, Bogdan Hmelnickij kozák pogromvezérre, általánosságban Spanyolországra, a harcos anticonista Jozsif Sztálinra, illetve természetesen Adolf Hitlerre, Adolf Eichmannra, Josef Mengelére, és más nácikra is.

Amálek emlékének eltörlését több európai tudós a latin **damnatio memoriae**-hoz hasonlította.

Kol Israel

Szálasi Ferenc felemelkedése és a nyilas párt útja a rémuralomig

Cikkünkben a magyar történelem egyik legsötétebb fejezetére emlékezünk. 1940. szeptember 27-én alakult meg a nyilas párt, amely alapjaiban változtatta meg a hazai politikai térképet, és életre hívta a Hungarista Mozgalmat.

1940. szeptember 27-én, a politikai instabilitás és a második világháború árnyékában, Szálasi Ferenc hivatalosan is életre hívta a nyilas pártot (hivatalos nevén Nyilaskereszt Párt – Hungarista Mozgalom). A pártvezér nemcsak politikai vezetőként tűnt ki, hanem karizmatikus személyiséggel képes volt érzelmi kötődést is kialakítani követőiben, miközben ideológiáját összefonva építette fel a mozgalmat.

A nyilas párt ideológiája

A párt előzményei a 30-as évek radikális, antiszemita, nacionalista csoportjaiban keresendők. Szálasi célja nem csupán a politikai pozíció megszerzése volt, hanem egy teljes ideológiai rendszer létrehozása, amely a „magyar faj” felsőbbrendűségén és a nemzeti önrendelkezés eszméjén alapult.

Szálasi Ferenc nyilas pártkönyve

A párt programjában egyszerre jelentek meg radikális politikai követelések és szociális ígéretek: földosztás, gazdasági igazságosság és a helyi közösségek támogatása szerepelt a célok között. Ez a kettősség segítette a mozgalmat abban, hogy gyorsan bővítse támogatóinak körét, miközben ideológiai alapjait is megerősítette.

A Nyilaskereszt Párt működését kezdetben külföldi náci támogatások is finanszírozták, valamint politikai kedvezményekért cserébe helyi iparosok és vállalkozók is pénzeltek bizonyos akciókat.

Szálasi Ferenc és a mozgalom

Szálasi Ferenc karizmatikus személyisége kulcsfontosságú volt a mozgalom gyors növekedésében. Nem csupán Budapesten próbált hatni: vidéki szervezeteket hozott létre, amelyek helyi felvonulások, rendezvények és propagandaesemények révén terjesztették az ideológiát. Ezek a „törzsek” később a politikai befolyás kiépítésében játszottak döntő szerepet, miközben Szálasi erős személyi kultuszt épített ki, személye minden döntés felett állt.

A mozgalom a hétköznapi életbe is beleszólt: iskolai ünnepségek, kulturális rendezvények, plakátkampányok révén igyekeztek formálni a társadalom gondolkodását. A párt vezetői a háború előtt próbálták propagandacélú üdülő- és ifjúsági táborokat létrehozni, ahol a fiatalokat a hungarista eszméknek megfelelően nevelték volna. Ez a terv részben megvalósult, de a háború kitörése miatt megszakadt.

A Magyar Függetlenség és más nyilas lapok rendszeresen jelentettek meg olyan fenyegető, konkrét embereket megnevező „listákat”, amelyek célpontjai később börtönbe kerültek vagy menekülni kényszerültek. Nem volt ritka, hogy helyi vezetők és fiatal aktivisták koordinálták a propaganda mellett a paramilitaris feladatokat is, amelyek később a politikai nyomásgyakorlás eszközeivé váltak.

Paramilitaris szervezetek és utcai jelenlét

A nyilas párt paramilitaris szervezetei már a párt hivatalos megalakulása előtt is működtek. Ezek az egységek fegyelmezett, katonás formában vonultak fel az utcán, demonstrációkat tartottak, és megfélemlítették politikai ellenfeleiket. A mozgalom ezeket az utcai akciókat nem csupán erőfitogtatásnak szánta: céljuk a helyi közvélemény formálása és a társadalmi kontroll erősítése volt.

A mozgalom összetett működése, a személyi kultusz, a radikális ideológia és a hétköznapi propaganda-tevékenység kombinációja később megalapozta a párt hatalmi ambícióit is, amely a háború éveiben aztán tragikus következményekhez vezetett.

Étédi Alexa / BorsOnline

A zsidókórházban halt meg a hírhedt antiszemita újságíró

Turay Idát 1945-ben örökre eltiltották a színpadtól, miután a nyilas uralom alatt valaki látta Dövényi Nagy Lajos újságíró társaságában. Ki volt Dövényi Nagy Lajos, hogyan került a szélsőjobb lapok közelébe, és mi lett a sorsa a háború után?

1945. október 13-án, a háborús bűnösök pereinek időszakában kiemelkedő esemény volt Dövényi Nagy Lajos tárgyalása. Rengetegen voltak kíváncsiak a Magyar Rádió bementőjének és tudósítójának, a *Tarnopolból indult el...* című, nyíltan antiszemita regény szerzőjének a perére, aki több szélsőjobb lapban közölte írásait, és rendkívüli népszerűségnek örvendett: akadt, aki egyenesen „az egyik legzamatosabb magyarságú” írónak nevezte.

A törvényszék Markó utcai épülete előtt már reggel 9-kor tolongtak az érdeklődők. Annyian voltak, hogy a Népbíróságnak jegyeket kellett kibocsátania; ezeket percek alatt elkapkodták. Végül százötvenen követhették Dövényi Nagy tárgyalását élőben – a többiek a karhatalom oszlatta szét. A Pálosi Béla vezette bírói tanács a vádlott fejére olvasta bűneit: szélsőségesen uszító írásait a *Magyar Futárban*, amelynek „a szadista munkaszolgálatos keretlegények mind a zsebükben hordták példányait, és mielőtt a nekik kiszolgáltatott szerencsétlenek ellen gaztetteiket elkövették, a Dövényi Nagy tollából írt *Tarnopolból indult el* című regényből merítették maguknak ihletet”. Ennél is súlyosabban estek latba a rádió mikrofonja előtt szpíkerként elmondott szavai, a nyilasok kitalására buzdítása és a náci Németország tömjénezése.

Féltárva zsellérfiúból lett nyilas újságíró

Dövényi Nagy Lajos 1906-ban, zsellérszülők gyermekeként született. „Apám, anyám zsellér volt. Zsúpfedeles házban laktunk. Apám kismemesi családból származott, de amikor én megszülettem, már tönkrementek. Apám korán meghalt, anyám dolgozott rám. Napszámosbéréből járatott iskolába” – vallotta Szirmai Rezsőnek.

Pap akart lenni, majd orvos, de leginkább író, végül az *Eger* című politikai napilap segéd-szerkesztőjeként kezdte pályafutását. A 30-as évektől kezdve szinte az összes szélsőjobb lap közölte írásait, amelyek között voltak riportok, tárcák, glosszák és történelmi tárgyú elbeszélések egyaránt. Ekkor még nem minden írása állt feltétlenül a propaganda szolgálatában: sokszor papírra vetette a budapesti kávéházak figuráit, a határon túli magyarság mindennapjait, vagy éppen a magyar falvak (szerinte) idilliikus környezetét; ugyanakkor *Bolyongás Kazárföldön* című cikksorozatában már többször is antiszemita módon nyilatko-

zott meg. Ahogy Huhák Heléna történész írta Dövényi Nagyról szóló tanulmányában (amely e cikk fő forrása is), a családi legendárium szerint az újságíró jómódú nagypapját egy zsidó ügyvéd kiforgatta mindenéből, innen eredt zsidóellenessége, amely egyre nyíltabban jelent meg írásaiban a 30-as évek végétől kezdve.

Dövényi Nagy az 1940-es években a színházi világban is meglehetősen befolyásosra tett szert, „a magyar Jud Süss”-ként ismert, *Artatlanok* című antiszemita színdarabot dolgozta át, hogy még inkább zsidóellenes legyen. Sokan csak „a második Rajniss”-ként emlegették (Rajniss Ferenc szélsőjobb lapos újságíró és lapszerkesztő volt, akit Szálasi Ferenc vallás- és közoktatásiügyi miniszterre nevezett ki, és akivel Dövényi Nagy baráti viszonyt ápolt).

Vérbeli propagandista

1938-tól a Magyar Rádióval dolgozott, ahol tudósított az Eucharisztikus Világkongresszusról és a bevonulásról az első és második bécsi döntés után visszacsatolt területekre. A német megszállás után vezető pozíciót ajánlottak neki, de nem fogadta el – bár később a Sztójay-bábkormány invitálására mégis visszatért politikai kommentárokat készíteni: a propaganda kérésének megfelelően buzdította a háborús kitalásra a hallgatóságot, hosszan eszelt a szövetségesek gyengeségét, és Hitler győzelmét jövendölte. Rádiós pályafutásának Kolozsváry Borcsa Mihály érkezése vetett véget, akivel állítása szerint nem tudott együtt dolgozni. A háború utolsó napjaiban a *Kitartás* című, németek által kiadott lapban jelent meg néhány írása, majd a Dunántúlon, elváltotatott külsővel bujkált. Balszerencséjére egy katonai járőr felismerte, és 1945 augusztusában Budapestre szállították.

„Nem tapadt a kezemhez vér”

A népbírósági tárgyaláson Dövényi Nagy, sok más nyilashoz hasonlóan, hátrította a felelősséget: azt állította, „eszköznek használták fel”, „belekényszerítették a politikai rovatba”. Amikor még a népbírósági tárgyalás előtt felkereste a *Független Magyarország* újságírója, „magába roskadtan, borostás arccal” ült a cellájában: „Nem tudom, miért kerültem ide – mondja szomorú hangon –, hisz én olyan jó ember voltam. Nem tapadt a kezemhez vér.” Dövényi mindent meg tudott magyarázni: „Igaz, hogy a rádióban propaganda-beszédekkel kellett mondanunk, de azokat véleményem szerint egy józan ember sem hitte el.”

Dövényit 1945. december 1-jén „háborús és népellenes bűntettek miatt” kötélt általi halálra ítélték. Amíg az ítéletre várt, a hajdani újságíró és rádiószpíker a börtönben interjút adott Szirmai Rezsőnek, aki több háborús bűnösrel készített beszélgetést. Szirmai így festi le Dövényit *Fasiszta lelkek* című interjúkötetében: „Alacsony ember,

A nyilasokkal rokonszenvező újságíró a rádióból buzdította kitalásra a katonákat

valamikor zömök lehetett, most csontos, sovány. Fakószínű arcából elővillog barna szeme. Szeme alatt mély karikák árka. Fiatalember, 1906-ban született. Felfelé fésült szénfekete hajában, a két ajka mellett mélyen leülő bajuszában ősz szálak csillannak. Imbolyogva jön le cellájából, járásában van valami bizonytalanság, ingatagság, tántorgás. Két karját bizonytalanul, tétován lóbálja a szűk börtönfolyosón, hol a falat súrolja, hol a korlátat vasát. Szirmainak Dövényi Nagy tagadja, hogy antiszemita lett volna: „Egyetlen személy sem volt életemben, akit gyűlöltem volna” – mondta, hozzátéve, hogy a zsidótörvényeket sem tartotta sem helyesnek, sem igazságosnak, a „német pokolról” pedig hallott ugyan, de nem hitte el. Rádiós tevékenységét így mentegette: „Én igyekeztem fék lenni... meg voltam győződve, ha helyemen maradok, akkor tudok valamit segíteni... ha elmegegyek, sokkal rosszabb jön utánam.”

15 év börtön és kényszermunka

A tárgyaláson Dövényi az utolsó szó jogán kegyelmet kért, amit végül megkapott: az ítéletet életfogytig tartó kényszermunkára változtatták, állítólag Veres Péter író közbenjárására. Dövényi végül a váci börtönben raboskodott, majd a téglagyárban dolgozott, ahonnan hat év múlva a kőbányai gyűjtőfogházba került. Az 1956-os forradalom alatt kiszabadult, de néhány hónap múlva feladta magát, és visszatért a börtönbe. (Talán mégiscsak igazat mondott, amikor Szirmainak úgy nyilatkozott: „Vezekelni akartam... Mélységesen hittem, hogy egy igazi demokráciában még hasznos munkát végezhetek... Akár egy messzi bányában is.”) Többször nyújtott be kegyelmi kérvényt, végül 1960-ban, 15 év büntetés után szabadult. 1963-ban szívtrombózással került be a Pesti Izraelita Hitközség Szabolcs Utcai Kórházába, ahol 1964-ben elhunyt. „Gyermekkorában orvos és pap szeretett volna lenni. Az embergőgyógyítás és az emberszolidaritás mesterségei jártak a fejében. és az emberirás és az embervadászt publicistája lett” – summázta életútját a Szirmai-kötetben a pszichológus, dr. Gartner Pál.

Bálint Lilla / Dívány

Pár jó szó Izraelért

Lassan elülnek október 23-a utóhullámai. Minden ki lett számolva, el lett mondva, meg lett vitatva, csak egy észrevétlenül maradt apró epizód nem. A Partizán „arca”, Gulyás Márton az Orbán-tábor vonulói között kiszúrt egy palesztin zászlós férfit, és nem is hagyta ki a lehetőséget. Pillanatok alatt letaglózó beszélgetés alakult ki. A férfi szerint a „cionizmus egy olyan dolgot hozott a világba, mint a palesztinok kifosztása és legyilkolása terrorista eszközökkel”. Gulyás ugyan nem mindenben osztotta ezt a már jól ismert, eltorzított és gonosz Izrael-képet, de pár mondatban így is felvillantak a nyugati civilizáció veszélyes megroppanásának a jelei. Ő is „módszeresen éhezett és legyilkolt palesztinok tömegéről” beszélt, ekképp nem titkolva, melyik oldalon áll, amit egyébként régóta tudni róla.

A hazai zsidóság utójára a Horthy-korszakban tapasztalható olyan zsigeri zsidógyűlöletet, mint amelyet a gázai hadműveletek kezdete óta eltelt két évben. A jelenkori hazai antiszemitizmus zászlóshajója, a globális dzsiháid gépezetének egyik helyi láncszeme, a Mécse október 21-én például ezzel nyitotta egyik cikkét: „Két év szisztematikus népiirtás után Donald Trump amerikai elnök közreműködésével Izrael – átmenetileg – leállította Gáza lakosságának és infrastruktúrájának megsemmisítését.” Átmenetileg! Csakhogy az izraeli hadsereg nem két év, de két nap alatt megsemmisíthette volna Gáza egész lakosságát, de ez soha egy pillanatig nem állt szándékában.

Hát nem. Gázában nem volt sem népiirtás, sem tömeges éheztetés, a cionizmus pedig „nem egy olyan dolog”, hanem egy különleges felszabadulás-mozgalom, amely egy évezredekden keresztül szisztematikusán üldözött néppel történt. A cionizmus az elviselhetetlenné vált európai antiszemitizmusra adott válasz volt, és ma sem jelent mást, mint jogot arra, hogy egy zsidó ember egy zsidó többségű államban éljen, amelyben, ellentétben más államokkal, meg tudják és legfőképp meg is akarják őt védeni.

A népiirtás vírusként elterjedt vádjaja valójában 2023. október 7-ére igaz csak. Jogtudósok szerint ugyanis népiirtásra irányuló szándék nélkül nem lehet népiirtásról beszélni. Márpedig a gázai terrorosztagok háztól házig, ajtótól ajtóig jártak, felrob-

bantották, felgyújtották a házak biztonsági szobát is, és akárcsak egykor a náciak, teljes családokat irtottak ki, sokszor egymás szeme láttára. A szülőket a gyerekeik előtt vagy fordított sorrendben. Csakhogy a népiirtók kapacitása korlátokba ütközik, ebben az esetben a megszárlásban részt vevő barbárokat a megérkező katonai egységek akadályozták meg abban, hogy még sokkal több izraelit gyilkoljanak meg. Jogtudósok szerint tehát nem a halálesetek száma minősül népiirtásnak, hanem az arra utaló szándék.

Én nem hallottam, olvastam egyetlen amerikai vagy brit katonai szakértőt, de magyart sem, aki elmondta volna, hogyan lehetett volna másképp, kevesebb civil áldozattal megvívni a gázai harcokat a jogos célok feladása nélkül. A hadműveletek valóban nagyon hosszúvá nyúltak, de ennek katonai okai voltak. A Hamásnál lényegesen erősebb, nagyobb létszámú, jobban felszerelt Hezbollahhal, valójában egy hadsereggel, hetek alatt végzett Izrael. Mert Dél-Libanonban nem voltak alagutak, a terroristáknak nem voltak társaik, a lakosság pedig a harcok elől Libanon északi részébe vonulhatott.

Ezzel szemben Gázából lényegében egyetlen fegyvert csinált a Hamás az amúgy is rendkívül zsúfolt terület minden négyzetméterén. Az aláaknázott lakóházak, az épületekben, iskolákban, kórházakban felhalmozott fegyverekészletek, a sok száz kilométernyi alagútrendszer és maga a civil lakosság is a Hamás

egyetlen stratégiai célját, a minél több halott által elérendő médiagyőzelmet szolgálta. De még így is sokkal kevesebb lehetett volna a civil áldozat, ha például Egyiptom nem teljes közönnyel, az „ablakból” követi az eseményeket, visszautasítja Izrael kérését, hogy a hadműveletek idejére a Sinai-félszigetre engedjen be pár százezer embert. Na igen, az arab testvériség.

A hazai lapoknál dolgozókat azonban csak ritkán érdekelték a tények. A keményen antiszemita és kommunista Mécse külön sziget, de a társlapok: a Telex, a HVG, a 24 és a 444 is többé-kevésbé hasonló módon viszonyultak a Hamás megsemmisítésére és a túsok kiszabadítására irányuló katonai akciókhoz. E lapok Izrael-ellenessége is olyan mértékű volt, az események magyarázatára olyan kirívó egyoldalúsággal használták a palesztin narratívákat, hogy csak két választás maradt: vagy a klasszikus antiszemitizmus törtélszínre, vagy az Európát fokozatosan elfoglaló radikális iszlámmal szövetséget kötött szélsőbalos woke ideológiával van dolgunk. Az online lapok olvasói azonban többnyire nem méricskéltek; a tartalmak átható cionizmus- és Izrael-ellenességéből ők nem a Netanjahu-kormány bírálatát olvasták ki, miként én sem, a kommentekből nagy bőséggel ömlött a vegytiszta zsidógyűlölet.

Pontosan érzékelték ezt azok a zsidó értelmiségiek is, akik itthon a nagy vihart kavart petícióba bűjtették zavarodottságukat, félelmüket, és nem egy közülük azóta is azzal érvel, hogy egy erős Izrael káros, mert milliókat idegenít el magától. Tényleg? A zsidók évszázadokon át gyengék, védtelenek voltak, na és az segített rajtuk? És hogy sok öreg és gyerek halt meg Gázában. Miért, Ukrajnában nem hal meg sok öreg és gyerek? Az oroszok ellen mégsem vonul utóca a csöcselék, és a húsz ezer elrabolt ukrán gyerek sorsa sem érdekelt senkit. A világ számtalan nyomorúsága közül egyedül a palesztinokért ver hevesen a sok jószágos szív. Veszett, elveszett világ. Ami meg a palesztinpartit zsidókat illeti, nekik szól Kertész Imre megfigyelése a Végző kocsmában: „A sok nemzetközi zsidó, aki dühödten, tajtékkozva Izrael ellen fordult, mert ki akar bűjni a zsidókra zúduló gyűlölet alól”. Milyen korán látta a zsidóság örökre megoldhatatlan helyzetét! Azért egy erős Izraelnek több esélye van.

Gáza jövőjénél csak a palesztinok sorsa bizonytalanabb. Mert valójában nem államot akarnak, hanem azt, hogy a zsidóknak ne legyen államuk. Ezért fojtották meg valamennyi béketárgyalást, ezért száz éve a háborúskodás Izrael megsemmisítéséért, és senki nem szól nekik, hogy minden háborújukat elvesztették. A vereségeiből meg erkölcsi győzelmet kovácsolnak, ez viszont felmenti őket az alól, hogy végre belássák, valamint végzetesen rosszul csinálnak.

Bruck András / Múlt és Jövő

A kegyetlenség színháza

Efi Hj”d (*Hásem jikom damo, bosszulja meg az Örökkévaló a vérét*) elment.

Őt kisgyermek apja. Egy férfi, aki szerette a családját, a népét és az országát, és akit a Hamás ma meggyilkolt Trump „békeszerződése” után.

Gondoljunk bele.

Egy olyan „békeszerződés” után, amelyet a Hamás kezdettől fogva minden egyes napon megszegett.

Trump 72 órás ultimátumot adott a Hamásnak. Adják vissza az összes túsukat, élve vagy holtan, vagy máskülönben...

Ez két hete volt.

Két hét telt el, és a Hamás még mindig fogva tartja fiainkat és lányainkat a föld alatt, még mindig gúnyolódik rajtunk, még mindig manipulál mindenkit, beleértve magát Trumpot is, és bolondot csinál belőle a világ színpadán.

Míg a világ nézi, a Hamás a kegyetlenségét színházként adja elő, ma egyenesen kidobták egy tús holttestét egy épületből egy előre kiasott gödörbe, majd meghívták a Vöröskereszt tisztségviselőit, hogy „tanúi” legyenek annak, ahogy kiássák, mintha ez egy irtalmas cselekedet lenne. Honnan tudjuk mindezt? Az IDF videofelvételeiből.

Ez egy beteges show, a gonosz előadása, amelynek célja időt nyerni és globális szimpátiát kivívni a túsok holttesteinek megtalálásáért tett „humanitárius” erőfeszítéseikért.

Rádadásul minden nap lövöldözés és terror éri az IDF katonáit, miközben az izraeli kormány igyekszik boldoggá tenni a Trump-adminisztrációt, és tartózkodik attól, hogy visszatérjen és megsemmisítse a Hamászt, ahogyan azt bármely normális ország tenné. Ezzel akar esélyt adni Trump gázai „békeszerződésének”.

És mi volt a válasz erre?

Csend. Visszafogottság. Nem fenyegette meg Katart, Törökországot vagy Egyiptomot. És visszatartja Izraelt attól, hogy a Hamással megfizettesse mindezek árát.

És miért?

Mert a Trump-adminisztráció továbbra is azt akarja, hogy ez a fegyverszünet tartós legyen. Mert valamiért azt hiszik, hogy Katar, Törökország és Egyiptom képesek kezelni a Hamás gonoszágát, megfékezni, meggyőzni, mintha a Hamás csak egy újabb tárgyalópartner lenne, akinek ösztönzőkre és türelemre van szüksége, mintha Katar, Törökország és Egyiptom nem lenne azonos a Hamással, és nem támogatná 100%-ban a Hamás ellenük irányuló népiirtó gonosz tervét.

De a gonosszággal nem így kell bántani.

A dzsihádisták muszlim gonoszág nem tartja tiszteletben a békeszerződéseket. A gonoszág nem reagál a diplomáciára. A gonoszág csak felbátorodik, amikor gyengeséget érzékel, amikor látja, hogy vezetőink jobban igyekeznek tetszeni Katarnak, a dzsihádisták iszlám kígyó globális vezetőjének, mint megvédeni az izraeli éleket.

Efi vére a Hamás kezén szárad, de ennek fel kell ráznia mindenkinek a lelkiismeretét, aki még mindig azt hiszi, hogy a dzsihádisták muszlim szervezetekkel kötött „békeszerződés” „békét” hoz.

Trump elnök, minden tisztelem mellett azért, amit Izraelért tett a múltban, ezúttal téved. Witkoff és Kushner rossz tanácsot adtak neki, és szörnyű megállapodást kötöttek.

Ez nem „visszafogottság”. A dzsihádisták muszlimok nem törődnek a pénzzel vagy a gazdasági megállapodásokkal. Őket csak az 1400 éves ideológiájuk érdekli, amelynek célja a mi megsemmisítésünk. Trump gázai megállapodása stratégiának álcázott kapituláció.

Nem hagyjuk abba a gonosz elleni harcot azért, mert Katar, egy szövetségünk, kényelmetlenül érzi magát.

Nem temetünk el apákat és gyermekeket csak azért, hogy fenntartsuk a „stabilitás” hamis érzetét.

Izraelnek nem politikai okokból, hanem a túlélés érdekében cselekednie kell, hogy elrettentsen a dzsihádisták muszlim világot, és beteljesítse a zsidó nép sorsát őseink hazájában.

Efi élete értékes volt. Halála nem lehet csak egy újabb „incidens”, amelyet félresöpörnek, hogy megőrizzék az iszlamonácikkal kötött, elhibázott „békeszerződést”.

Ideje véget vetni ennek a téveszmének egyszer és mindenkorra!

A zsidó nép készen áll arra, hogy véget vessen ennek a dzsihádisták muszlim gonoszának Gázában, és ez csak egy módon valósulhat meg: teljes győzelemmel, Izrael szuverenitásával Gáza egész területén, Trump gázai emigrációs tervének végrehajtásával a gázai népiirtó lakosság számára, és a Gázai övezet újrabeépítésével zsidó közösségekkel, hogy Gáza újra zsidó legyen.

A dzsihádisták muszlimokat csak úgy lehet legyőzni, ha elveszítik földjüket, és az újra zsidóvá válik.

Eljön az a nap. Mi fogjuk ezt megvalósítani. Honnan tudom? Mert nincs más út. Mikor? Majd meglátjuk...

Erősítsd meg hitedet Istenben odafenn! Ő gondoskodik erről, ahogyan a helyszínen lévő júdeai harcosok is, akik készek megvalósítani ezt.

Am Jiszráél háj!

Avi Abelow / Kol Israel

Ezekkel kéne békésen együtt élni két államban

Őt kisgyermek apja volt

Izrael-ellenes aktivista rongált meg egy emlékművet Amszterdamban

Órízetbe vettek Amszterdamban egy Izrael-ellenes aktivistát, miután a Dam téren álló második világháborús emlékműre a „Never again is now” („A soha többé most van”) feliratot fújta fel festékszóróval. A rendőrség a kihallgatás után szabadon engedte az elkövetőt, az ügyet pedig az ügyészség elé terjesztették, írta meg a TEV.

Geert Wilders, a Szabadságpárt (PVV) vezetője élesen bírálta a történetet, „pro-Hamás csöcseléknek” nevezve a tüntetőket, és a tettes letartóztatását, valamint kitoloncolását követelte. Wilders azt is nehezményezte, hogy az elkövetőt a hatóságok rövid időn belül szabadon engedték.

A rongálás egy nagyszabású tüntetést megelőzően történt, amelyet több baloldali aktivista csoport szervezett az Izrael és a Hamás közötti háború eseményeire reagálva. A beszédes nevű Internationale Socialisten nevű szervezet az Instagramon úgy fogalmazott: *Izrael újságírókat gyilkol, fegyverként használja az éhezést, és Gáza teljes anektálására törekszik. Kormányunk nem cselekszik. Mi azt mondjuk: elég volt.*

A demonstrálók fazekekkel és edényekkel zajt csapva vonultak fel, palesztin zászlókat lengettek, vérfojtott sajtómellényeket vittek, valamint jelképes koporsókat helyeztek el a nemzeti emlékműnél, az izraeli hadműveletek áldozatául esett újságírókra utalva.

Szomorú mérleg

Csendesen és alattomosan terjedő, zsidókat kizáró vagy korlátozó tiltásoknak lehetünk tanúi Angliától egészen Indonéziáig a világban. A számuk sem csekély, a hatásuk pedig kifejezetten nyugtalanító.

Birmingham: Izraeliek nélkül a stadionban

2025. november 6-án a Maccabi Tel Aviv és az angol Aston Villa csapott össze az UEFA Európa-liga mérkőzésén Birminghamben. A figyelem azonban a pálya helyett sokkal inkább a politikára terelődött: a rendőrség, aktivisták és helyi tisztviselők – köztük Birmingham nyíltan Izrael-ellenes képviselője, Ayoub Khan – azt állították, hogy az izraeli szurkolók jelenléte provokáció lehet, és erőszakot szülhet. A városban működő biztonsági tanácsadó csoport még tovább ment, és arra kérte a hatóságokat, hogy tiltsák meg az izraeli szurkolók belépését, a rendőrség pedig „magas kockázatú” provokációnak minősítette a részvételüket.

Az indoklás nem más, mint a tavalyi, amszterdami zsidóellenes pogrom. 2024. november 7-én, a Maccabi Tel Aviv–Ajax-mérkőzés idején Amszterdamban muszlim férfiak csoportosan bántalmaztak bárkit, aki izraelinek vagy zsidónak tűnt. Több tucat ember sérült meg, 62 férfit letartóztattak.

Az Egyesült Királyság miniszterelnöke, Keir Starmer felszólított a

birminghami tiltás visszavonására, de világszerte egyre több helyi tiltás éri a zsidókat és az izraeli állampolgárokat, gyakran mindenfajta nyilvános ellenreakció nélkül.

Izraeli tornászok kizárása Indonéziában

A 2025-ös torna-világ bajnokságon Indonézia megtagadta az izraeli csapat részvételét. Az ország nem adott vízumot a sportolóknak, és a nemzetközi Sportdöntőbírórság (CAS) is elutasította a zsidó állam fellebbezését. A NOB „komoly aggodalmát” fejezte ki, de nem tett semmit.

„Nem kellenek a zsidó gyerekek”

Az elmúlt hónapokban több esetben is zsidó és izraeli gyermekeket utasítottak ki nyilvános helyekről. 2025 júliusában a spanyol Vueling Airlines 44 francia zsidó táborszót és 8 kísérőjüket távolította el a Párizsba tartó járatról, miután zsidó dalokat énekeltek. Spanyolország közlekedési minisztere, Oscar Puente a fiatalokat „izraeli kölyköknek” nevezte.

2025 augusztusában 150 izraeli gyermek egy spanyol nyári táborozás keretében átment a franciaországi Tyrovol kalandparkba, de annak vezetője azonnal bezárta az egész létesítményt. Bár Florian Sollac biztonsági ellenőrzésre hivatkozott, a rendőrség ezt követően vallási alapú diszkrimináció miatt tartóztatta le.

Nyílt antiszemitizmus Európában és a világban

Nápolyban egy izraeli párt kirúgtak egy étteremből, mert az izraeli állampolgárságról beszéltek. Naxosz szigetén három brit zsidó házaspárt „bérgyilkosoknak” neveztek egy tavernában, és kiutasították őket.

Vigo, Spanyolország: izraeli vendégeket kiutasítottak egy bár-ból.

Bécsben Amit Peled csellistának és két barátjának egy étteremből kellett távozniuk, miután héberül beszéltek.

Thaiföldön egy étteremvezető videón azt kiabálta: „Free Palestine!”, majd elküldte izraeli vendégeit.

Oakland, Kalifornia: egy kávézó legalább kétszer megtagadta a zsidó vendégek kiszolgálását.

Chicago House of Blues: az amerikai zsidó énekes, Matisyahu koncertjét biztonsági okokra hivatkozva lemondták.

A zsidó élet nem provokáció

Ezek az esetek mind azt bizonyítják, hogy nemcsak az izraeli állampolgárokkal, hanem minden zsidóval szemben növekszik a közösségi kirekesztés. A világ üzenete világos: a zsidó jelenlét provokációnak számít, és a zsidók nyilvános életben való részvétele mások „jóindulatától” függ.

Mit tanulhatunk ebből?

Ez nem csak Izraelről szól: ha izraeli sportolókat, gyerekeket vagy turistákat tiltanak ki, a helyi zsidók válhatnak a következő célpontokká.

A hallgatás normalizálja a kirekesztést. Minden tiltás, minden elbátellizált inzultus erősíti az előítéletet.

A zsidó közösség túlélése a szolidaritáson és az ellenálláson múlik. Fel kell lépni a kirekesztés ellen, történjen az a világ bármely pontján, mert a biztonságunk és a méltóságunk egyetemes.

A világ próbára teszi a zsidóságot, vajon csendben elfogadják-e a kirekesztést. A válasz egyértelmű: a zsidó élet nem provokáció, a zsidó jelenlét nem bűn, és minden zsidónak joga van élni, játszani, énekelni, versenyezni és ünnepelni – bocsánatkérés és engedély nélkül.

Az aish.com cikke alapján fordította:

Zucker-Kertész Lilla

Palesztinpartiak provokációja az ELTE-n

Palesztinpartii provokátorok zavarták meg egy izraeli vendégprofesszor előadását az ELTE-n. A Szombat cikke nyomán a közmédia is beszámolt az eseményről, kormányzati politikusok is tiltakoztak, az Eötvös Loránd Tudományegyetem pedig közleményt adott ki a történetekről:

„Az Eötvös Loránd Tudományegyetem vezetését megdöbbenéssel értesült arról, hogy Alexander Yakobson, a Jeruzsálemi Héber Egyetem történésze által »Diverzitás és demokrácia az izraeli társadalomban« címmel tartandó háromrészes egyetemi kurzusának első rendezvényét a résztvevők egy része súlyosan megzavarta, és ellehetlenítette az előadás megtartását. A tervezett előadás nyilvános rendezvény volt, amelyen bárki regisztráció nélkül részt vehetett. Egyeztetve a szervezőkkel, az ELTE Bölcsészettudományi Kar az előadás elhalasztása mellett döntött, miután meggyőződött arról, hogy a kialakult helyzetben a rendezvényt nem lehetett biztonságosan és az egyetem tudományos elvárásainak megfelelően megtartani.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora azonnali vizsgálatot rendelt el az ügyben, és kezdeményezte a rendezvarók mielőbbi felelősségre vonását.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem megingathatatlanul kiáll a tudomány és az oktatás szabadsága mellett. Elutasít minden olyan magatartást, amely az egyetemi működést megzavarja, a tudományos és oktatási tevékenység zavartalanul történését. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem a leghatározottabban elutasítja az antiszemitizmust, valamint a kirekesztés, a gyűlölködés, embertársaink diszkriminációja minden formáját. Az ilyen magatartást tanúsítóknak nincs helyük az egyetemen, legyenek akár külföldi vagy hazai egyetemi polgárok, akár az egyetemi rendezvényeket látogató külső vendégek.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem a tervezett és a rendbontók által megzavart kurzust új időpontban természetesen megtartja.”

Az ügyben Hankó Balázs, valamint Bóka János is megszólalt.

Hankó Balázs kulturális és innovációs miniszter a közösségi oldalán arról tájékoztatta: felszólította az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) vezetését, hogy haladéktalanul vizsgálja ki a felsőoktatási intézményben történeteket.

„Magyarország békés ország”, és aki Magyarországra jön, annak ezt tiszteletben kell tartania – emelte ki a miniszter. Hozzátette: a kormány elkötelezett abban, hogy ez így is maradjon, hogy erre a világon mindenhol biztonság számíthatassanak.

Bejegyzésében Hankó Balázs közzétette a Darázs Lénárd rektornak írt levelét is.

Ebben a történet kivizsgálásán túl arra szólítja fel az intézmény vezetését, hogy vonja felelősségre az atrocitásban érintett egyetemi polgárokat, továbbá gondoskodjon arról, hogy a jövőben valamennyi kurzus, előadás és nyílt rendezvény során biztosított legyen a békés egyetemi környezet.

Bóka János európai uniós ügyekért felelős miniszter a Facebook-oldalán azt írta: „az egyetemeken az érvek erejét sohasem válthatják fel az erő érvei. Az egyetemeken a véleménynyilvánítás szabadsága sohasem jelentheti mások véleményének elhallgatását.”

279 izraeli katona kísérelt meg öngyilkosságot 2024 eleje óta

A Kneszet Kutatási és Információs Központja által közzétett adatok szerint 2024 januárja és 2025 július között az Izraeli Védelmi Erők (IDF) 279 katonája próbálta megölni magát, írta meg a Times of Israel.

A jelentés, amelyet a szélsőbaloldali Hadas-Taal párt képviselője, **Ofer Kaszif** kérésére készítettek, megállapította, hogy minden öngyilkosságban elhunyt katonára hét további öngyilkossági kísérlet jutott.

A harcoló katonák 2024-ben az összes öngyilkossági eset 78 százalékát tették ki, ami meredek emelkedés a korábbi évekhez képest – az arány 2017 és 2022 között 42 és 45 százalék között mozgott, 2023-ban pedig csak 17% volt.

A Kneszet-jelentés szerint az elmúlt két évben öngyilkosságban elhunyt katonák mindössze 17 százaléka találkozott mentális segítővel a halála előtti két hónapban.

Az öngyilkosságok és az öngyilkossági kísérletek számának növekedése összefügg a tartalékosok mozgósításával: a Hamász 2023. október 7-i támadását követően több tízezer katonát hívtak vissza aktív háborús szolgálatba.

Az adatok nagy részét az IDF mentális egészségügyi központja, valamint a különböző parlamenti bizottságok szolgáltatták.

A jelentés tisztázta, hogy csak az öngyilkosságuk idején szolgálatot teljesítő katonákat vették számításba, a veteránokat nem.

Egy idén augusztusban lefolytatott belső katonai vizsgálat megállapította, hogy a közelmúltbeli öngyilkosságok többsége a háború pszichológiai traumájának következménye, ideértve az elhúzódo bevetéseket a harci zónákban, a rettenetes jelenetek látványát és a bajtársak elvesztését.

A belső vizsgálatot követően az izraeli hadsereg ígéretet tett, hogy még jobban odafigyel a mentális egészségügyi problémák kezelésére. Ez magában foglalja egyrészt a parancsnokok kiképzését arra, hogy észrevegyék a csapataknál a szorongás jeleit, másrészt a mentálhigiénés tisztek számának növelését.

„Semmi sem értékesebb az emberi életnél” – hangsúlyozta a jelentést kezdeményező képviselő. – „Az öngyilkossági járvány, amely valószínűleg súlyosbodni fog most, hogy a harcok véget értek, valódi támogatói rendszerek létrehozását igényli a katonák számára, de mindenekelőtt véget vet a háborúknak és valódi békét teremt.”

„Az a kormány, amely katonáit háborúba és fogságba küldi, azután magukra hagyja őket, ellenük harcol, nem pedig a háború és a bűnök ellen” – tette hozzá Kaszif.

Rekord: Hatvanhárom millió sékelért kelt el egy tel-avivi ház

Rafi Kalina tel-avivi luxusingatlan-ügynök megcsinálta az év, de talán az évtized legnagyobb adásvételét a városban. 63 millió sékelért, azaz megközelítőleg hat és fél milliárd forintért adta el a Cáhálá negyedben lévő saját házát. Ez körülbelül a háromszorosa a környéken nemrég értékesített luxusingatlanok árának.

Az új tulajdonosok – egy negyvenes éveiben járó, a fintech szektor-

ban dolgozó pár – átfogó felújítást és átalakítást végeznek az ingatlanon.

A magas ár az egyedi elhelyezkedés, a nagy telek – 1060 négyzetméter, szemben a környék átlagosan 500-800 négyzetméterével – és a 728 négyzetméteres, impozáns ház kombinációjának az eredménye.

Az ingatlan a Hásosánim utca 19. szám alatt található, a nagy kereslet-

nek örvendő környék északkeleti sarkában. Szinte teljesen el van zárva a szomszédoktól, és egy nyílt telekkel határos, amely a Rámát Hásaron-i önkormányzat joghatóságába tartozik.

Az elszigeteltséget részben felboríthatja a terv, miszerint lakótornyok építenek majd a szomszédos területen, Rámát Hásaron szabadidős övezetében.

LÁNYOK TITKOS TANULÁSA

Kelet-Európa
„női héderei”

A 20. század elején Európában amikor elérkezett a tanévkezdés, alig akad hely a nők, különösen a zsidó nők számára a tanulásra. Mi történt, amikor a kelet-európai hatóságok megpróbálták megakadályozni, hogy a zsidó lányok oktatásban részesüljenek?

A zsidó nők oktatásával Kelet-Európában az első világháború előtti években nem igazán foglalkoztak. Ha visszamennénk az időben, kétféle típusal találkozhatnánk: egyrészt ott a nagymama, aki tud imádkozni és szombatot a Tzena U'renából (a nőknek készült, jiddis nyelvű bibliai történetgyűjteményből) olvas. Másrészt találkozhatunk írástudatlan nőkkel, akik a zsinagógában ülnek, és csak mások segítségével tudják követni az imákat.

A zsidó nők státusza és oktatása szorosan összefüggött a társadalmi szerkezettel. A vallási korlátozások mellett ugyanis nem voltak kevésbé jelentősek a szigorú állami szabályozások sem – különösen Oroszországban. Avraham Greenbaum történész szerint, akinek a hagyatékát A Zsidó Nép Történetének Központi Levéltárában őrzik Jeruzsálemben, a hatóságok szigorúan álltak hozzá a lányok számára nyitott héderekhez (hagyományos zsidó iskolák vagy osztálytermek).

A cári tisztviselők még akkor is különösen konzervatívan értelmezték a kérdést, amikor évi három rubel díj ellenében a törvény lehetővé tette héderek létrehozását. Értelmezésük szerint csak férfi tanárok nyithattak hédert, és csak fiúknak. Azokban a ritka esetekben, amikor kérelmet nyújtottak be lányok hédérének megnyitására, általában elutasították azt. Egy feljegyzésben egy orosz tisztviselő azt írta, hogy a Sulhán Áruh értelmezésére támaszkodott – amelyet talán egy zsidótól kapott –, és arra a következtetésre jutott, hogy a zsidó törvények kifejezetten tiltják a lányok tanulását.

Ennek ellenére mégis léteztek héderek lányok számára.

Polina Vengerova oroszországi zsidó író nő példálul egy olyan intézményt említ írásaiban, ahol ő maga is tanult. Esther Rosenthal-Shneiderman író és pedagógus *Naftule Derakhim* című könyvében a 20. század fordulóján Czestochowában (Csensztokó) működő női héderről számol be.

Hiába létesülhettek olykor lányok számára működtetett héderek, sokszor további korlátozásokat alkalmaztak rájuk. Lengyelországban az egyik nő a kevesek közül, akiknek engedélyt adtak lányok zsidó iskolájának megnyitására, Pessa Gutmacher volt. A helyi rabbi leveleiben igazolta a „zsidó nyelv” oktatására való alkalmasságát. De férfi kollégáival ellentétben hivatalos engedélyre nem jogosította fel őt a „zsidó vallás” tanítására. Emellett az engedély előírta az orosz nyelv tanítását, és 24 főben korlátozta a létszámot.

Meglepetésre míg a lányok hédéréinek megnyitása akadályokba ütközött, a hatóságok valamivel kevésbé jártak el szigorúan, amikor a lányok a fiúhéderbe jártak. Ez vezetett ahhoz a különös jelenséghez, hogy néha a lányok bizony tanulhattak a fiúk között is. Bessie Thomashefsky színésznő elmesélte, hogy gyerekkorában a segédtanár a vállán vitte őt a héderbe. Eva Brojdo, aki később kommunista forradalmár lett, önéletrajzában azt írta, hogy otthagya a hédert a fiúk elviselhetetlen magatartása miatt.

Chaja Weizman (Izrael első elnökének nővére) szintén egy fiúhédertben tanult, csakúgy, mint a feljegyzései alapján Esther Schechter is a lengyelországi Lomzából.

Az azóta elhunyt Greenbaum professzor A Zsidó Nép Történetének Központi Levéltárában talált egy feljegyzést – éppen most digitalizálják –, amely arról számol be, hogy bezártak egy hédert, miután kiderült, hogy lányok is tanulnak ott. A dokumentum szerint a tanár, Shia Fechter, könyörgött a megértésért, és elmagyarázta, hogy szegény és idős, és nem tudott semmilyen tilalomról. Hozzátette, hogy külön időben tanította a fiúkat és a lányokat. A dokumentum sajnos nem árulja el, mi lett a héderral vagy a tanárral.

Mindenre sajnos később sem találunk választ.

1942-ben a YIVO Zsidó Tudományos Kutatóintézet pályázatot hirdetett amerikai zsidók számára ezzel a témával: „Miért hagytam el Európát, és mit értem el Amerikában?” A beérkezett 221 önéletrajzból 174-et férfi küldte, s mindössze 47-et írta nő. A szervezők többek között arra kérték a résztvevőket, meséljenek az oktatásukról.

A női pályázók különböző tanulási környezeteket idéztek fel – otthoni tanulást, magántanárokat, vagy tanoncként szerzett tapasztalatokat. Négyen azonban – Mary Weissman, Miriam Rosen, Rose Bayla és Rose Sonnenfeld – azt írták, hogy hédertben tanultak. Egyikük sem említette, hogy ez szokatlan lett volna, és egyikük sem pontosította, hogy az iskola fiúk vagy lányok számára működött-e.

Nehéz pontosan megállapítani, részesült-e a zsidó lányok többsége bármiféle szervezett oktatásban Kelet-Európában az első világháború előtt, és ha igen, milyen formában. Otthon tanították őket? Magántanárok oktatták? Vagy a legtöbbjük írástudatlan maradt? Akiket beengedtek a héderbe, azok fiúk számára működő iskolába jártak-e, ahol titokban lányokat is fogadtak? Vagy létezett esetleg egy rejtett hálózata az informális „női hédereknek”, amelyek a háttérben működtek?

A teljes képet valószínűleg sosem fogjuk megismerni. Mégis, ezek a visszaemlékezések jól tükrözik, milyen összetett volt a zsidó lányok oktatása abban a korban, és milyen elszántak voltak ezek a fiatal nők. A társadalmi tiltások, jogi korlátok és gyakorlati nehézségek ellenére akadtak szülők, akik fontosnak tartották lányaik tanítását, és voltak lányok, akik minden módon igyekeztek tanulni, olvasni és megérteni a világot.

Még amikor zárt ajtókon kellett kopogtatniuk, akkor is utat találtak a lányok a tanuláshoz, a tudáshoz és a zsidó kultúra világához. Titokban, az árnyékban vagy a társadalom peremén – egy újabb fejezet íródott a zsidó történelemben: a kíváncsiság, a vágyakozás, az idővel és a merev hagyománnyal szembeni kitartó női ellenállás fejezete.

(Forrás: <https://blog.nli.org.il/>)

Fordította:

Zucker-Kertész Lilla

KÖBÁNYAI JÁNOS

Az utolsó pillanatban kértem,
a magyar vezetés nem gondolná-e meg magát

Aki á-t, mond mondjon b-t is. Akkor is, ha ama b egyúttal maga a pont. Végzetes pont, ami lezárja... a mit is? A lehetőséget, a korszakot, az elbeszélés katarzisos végét, amely a tragédia szerkezete és pszichológiája törvényeinek megfelelően a végigjátszott dráma traumaoldásával ajtót nyithatna egy egészségesebb történetkezdetre.

S ha ez az ajtó – szerintem oly végzetesen – nem nyílik ki, akkor mégis milyen folytatást ígér, s milyen következményekkel? Ugyanis a dráma alapelemei: a tér és idő, s nemkülönben a szereplők, illetve azok utódai a helyükön maradnak, s ezért valamilyen játékot játszani kénytelenek a jelen idő színpadán.

S ha már eminens diákként (Kalocsai, I. István Gimnázium, 2/a osztály) behatároltam a mondandóm kereteit: ki az elbeszélő, s mi a feljegyzései célja?

Tanú vagyok, s ha a történelem margóján is, de nem kívülálló. Akit – s ezzel nem vagyok egyedül – lehet, örökre kivett innen (onnan) a krónikája tárgyára most örökre becsapódni látszó ajtó miatt fölgülemlett földolgozatlan, romlásnak induló, több korszakon keresztül erjedő hordalék fojtogató, nehéz levegője.

Egy jó fél éve nem kerülte el a figyelmemet – igen, helyzetemnél fogva több oldalról is erre vagyok kihagyva –, hogy a kormányzat elvette a *Sorsok Házának* elkészített, évtizede üresen álló épületet a magyar holokauszt emlékezetét megőrkíteni kijelölt soros gazdájától.

Azaz – még – nyitva hagyta a kaput.

Hogy most végleg befalazza. Az 5786. zsidó újév (*ros hásaná*) bejövetele előtt jelentették be, hogy a Kertész Imre Nobel-díjas regénycímére és oly újszerű fogalmára hajazó – noha azzal ellentétes irányú – *Sorsok Házának átkelesztett épületet* átadja az MTK sportklubnak, ahol Brüll Alfréd Ház továbbkeresztelésében – by the way a sportklubvezér is a holokausztban pusztult el, még Kecskeméten vagy Auschwitzban – harmonizálják az egyesületben sportoló fiatalok tanulási és edzési lehetőségeit, miközben majd a holokauszt történetével is megismerkedhetnek.

S ezzel – így fordítom le magamnak – a látszólag humánus s valahogy a zsidóságnak kedvezni törekvő gesztussal kihúzzatik valami odvas rossz érzés foga is. Hiszen e sportklubnak köze van a zsidósághoz, s akkor a holokauszthoz is.

(A Magyar Testgyakorlók Körét azért alapították 1888-ban, mert a zsidókat az emancipáció-asszimiláció aranykorában sem vették fel az elegánsabb, társadalmi befogadást szentesítő sportkörökbe. A Kádár-rendszer alatt az MTK-drukkerség volt a zsidóság ki- és megélésének szinte egyetlen formája. Ebben telt a Hungaria körúton, néha a Fradi-pályán tartott rangadókig is elmerészkedő ifjúkorom, amin egy-két rabiszemináriumi *kidusra* – persze csajozási céllal – látogatás sem változtatott.)

Azonban a rossz érzést is csak a katarzisz égetheti elviselhetővé. Mint most a meghíúsulás kudarcával való tragikus szembesülés.

Nevezetesen, hogy a magyar társadalom és jelenlegi, rövid lejáratúnak nem mondható vezetése a holokauszt után nyolcvan évvel sem tudja/meri feltárni és elmondani, valamint a maga teljességében a megérzékítés során kimerevíteni, s ezzel a történelmébe emelni históriájának azt a fejezetét, amelynek során visszabonrólhatatlanul „kiszántotta” magából 600 ezer tagját/polgárát, bizonyos mértékig társadalmi rétegét, nép- és embertársát. A legkülönbözőbb évszázadokból – csecsemőktől az aggokig –, a legeltérőbb társadalmi pozíciókból – nincstelen proletárok-

Brüll Alfrédnek s az MTK holokausztban elpusztított sportolójának méltó és hiteles helyen, az MTK-pályán állítottak emléket. A magyar holokausztban elpusztított százazreknek azonban még mindig nincs emlékek állítva abból a célból, hogy történetüket hiteles helyen elmeséljék, és ezáltal az elkövetők és áldozatok utódainak traumáit még sok nemzedéken keresztül békével oldják.

tól Horthy kártyapartnereirei –, s a legkülönbözőbb vallásúakig, azon az alapon, hogy irataik alapján zsidónak számítottak.

Erre a több mint ezeréves magyar történelemben emelésnek és gyász-munkának a médiuma a hiteles helyen – Pierre Nora korszakalkotó meghatározásával a *Les Lieux de Memoire-on* – létrehozott, az élő diskurzusnak, élmény-értelmezésnek helyet biztosító konferencia- vagy előadói termekkel is ellátott múzeum.

A magyar zsidóság javát – noha meghatározó mértékben pusztultak el a magyar specialitás, a munkaszolgálat, s majd a nyilas hatalomátvételt követő szabadrablás és gyilkolás során – vagonokba zsúfolva deportálták, hogy az akkori német birodalom területén található koncentrációs táborokban pusztítsák el.

Ezért a magyar holokauszt emlékek hiteles helye: a vasútállomás.

A legautentikusabb lenne a múzeummal egybekötött emlékhely kialakítására a kassai pályaudvar. Itt lépnek ki a magyar zsidók a magyar történelemből a világtörténelem Auschwitzal fémjelzett apokalipszisébe. Azonban mivel ez a szakrális hely most államhoz tartozik – bizonyos okból e halálvagonok túl szorgos útbá indításának következményeként is –, a volt Józsefvárosi pályaudvar az egyetlen olyan *Lieu de memoire*, ahol hitelesen elmondható, bemutatható a magyar holokauszt története. S nem csak azért, mert innen is indítottak deportáló vonatokat. Hanem azért, mert funkciójánál fogva az ország vasúti csomópontjait összekötő s főleg áruszállítást lebonyolító elosztó pályaudvarként működött közel száz évig.

A magyar holokauszt egyik fő motívuma, hogy benne elsősorban a vidéki zsidóság pusztult el. Tehát Auschwitzba tartva, az ország más tájairól is itt robotgattak át az áruszállító – elsősorban marhák számára készített – vagonok, s ezért mágikus-szimbolikusan az ő „sorsalanságukat” is megidézi.

Nincs még egy hely az országban, amely ilyen komplex módon beteljesíthetné a magyar holokauszt emlékezetének hitelességét. Tehát a most bejelentett funkcióváltás egyúttal azt is előrevetíti, hogy a magyar holokauszt, legalább a mohácsi vészszel azonos léptékű mozzanat, kiiktatódik a magyar „kollektív emlékezetből”. A kollektívából, de nem az egyének, családok, társadalmi rétegek magára hagyott emlékezetéből, ami csak fokozza-rongálja azt az állapotot, amely egyébként mind Mohácsnak, mind a magyar holokauszt-emlékezet meghíúsulásának is az alapja: a magyar társadalom végzetes megosztottságát.

Az emlékezeteltérítést még gyötrelmeesebbé teszi, hogy ezt az épületet a fent említett tényezők miatt ki is jelölték a Magyar Holokauszt Múzeum számára. Az évtizedes üresen állás a jobb reményekkel indult rend-

szerváltás kudarca. Történelme. Nevezetesen, hogy nem sikerül a „Nekünk Mohács kell!” hagyományt felüggeszteni ilyen sors(talanság)-döntő téma megbeszélésére és benne konszenzusra jutásra. Igaz, az első terv, nevezetesen, hogy csak a holokausztban elpusztult gyerekek sorsáról szóljon az állandó kiállítás, s majd egy teljesen a magyar történelemtől idegen szervezetre bízni a narratíva összeállítását ezt eleve lehetetlenné tette.

A kollektív emlékezet örvénybe taszítását nem lehet az áldozatok nyakába varrni – hogy az ő ellenállásukon, kritikájukon bukott meg az emlékéllátás.

Az elkövetők népének önismerete-kritikája vagy tehertől megszabadulása kellene, hogy megtöltse az egykori józsefvárosi állomásépület falait. Elsősorban a saját lelkiismerete gyógyítására, ami persze nem független az áldozatok és utódaiak génekig sértett megbékélésvágyától. S az egész világ figyelmétől, hiszen az antiszemitizmus és következményei tovább susteremnek egy újabb apokalipszis irányába. Erre éppen a közeli két év eseményei figyelmeztetnek, amikor a Glóbusz nagy része szinte megkönnyebbülten az egykori népirottkából avanszálna népirottkát.

Ennek a vizsgának nem mert neki-menni... ki? Nemcsak a magyar kormányzat, hanem a magyar társadalom egésze sem. Nem küzd, tüntet érte, mint az internetadó eltörléséért vagy a vasárnapi boltbezárás ellen. S szűkebb mezőben: a magyar értelmiség sem, noha egész modern kori történelme, sőt: szellemi élete a holokauszthoz vezető út kihívásával, tanulságaival volt kikövezve, s van ma is.

Tanúságotam *ros hásaná* és *jom kipur* között írom. Amikor ugyan már be vagyunk írva az Élet Könyvébe, vagy nem, azonban az engesztelés napjait a magunkba szállt bűnbánattal még változtathatunk az Örökkévaló ítéletén.

Ma – ez is borzalmas idő – minden bírálat, még a tanúság is lefordítható, sőt: le is fordítódik a politika, még közelebből a jövő évi választás ki-menetele szempontjaira. Pedig mi sem áll távolabb tőlem, mert e szentborzalmas tárgy messze fölötté áll e megfontolások árnyékának is. (2010-ig sem épült hiteles helyen magyar holokausztmúzeum.)

Ezért kérdelem – kilépve a tanú (egyfajta kényelmet is nyújtó) szerepéből – az utolsó pillanatot, hogy a magyar társadalom, a magyar vezetés nem gondolná-e meg magát? S rádöbbenve felelősségére, mégsem iktatná ki a szembesítést történelme letragikusabb szakaszával? (Lenne rá ötletem, hogyan s kikkel – kivéve magát a tartalmat, mert az kizárólagosan az elkövetők népe képviselőinek kompetenciája.)

Ugyanis élet, vagy legalábbis egészséges élet nem lehet ott, ahol nem engedik az emléket a helyére.

(A magyar vezetés nem gondolta meg magát – a szerk.)

Lemondták a malmói zsidó filmfesztivált

Lemondták a Malmőben tervezett Nemzetközi Zsidó Filmfesztivált, miután egyetlen mozi sem vállalta a megrendezését. A négy napos rendezvény a svédországi zsidó élet 250. évfordulóját ünnepelte volna, többek között olyan filmekkel, amelyek a jeruzsálemi Meá Seárim negyed ultra-ortodox közösségeit ábrázolják, olvastuk a *Ynetnews* cikkében.

A szervezők azt mondták a médiának, hogy a fesztivált „a város összes kereskedelmi mozija elutasította”, ami még a helyi tisztviselőket is sokkolta. „Néhányan biztonsági aggályokra hivatkoztak. Félnék, hogy valami történhet” – mondta az egyik szervező. „Nem értem, milyen fenyegetés származhat a zsidó filmek vetítéséből.”

Az egyik szervező, **Sofia Nerbrand** elmondta, hogy a rendőrség még a helyszínbiztosítást is felajánlotta. „A fesztivált most mégis törölni kell, mert egyetlen mozi sem meri bérbe adni a termét” – mondta. – „Felhívom, hogy Svédország nem tudja megvédeni a zsidó filmek iránt érdeklődő mozilátogatókat.”

Palesztinpárti tüntetés Malmőben

Fotó: Gil Nechustan

Parisa Liljestrand kulturális miniszter elítélte a történeteket. „Az, hogy az egyik nemzeti kisebbségünk ennyire sebezhetőnek érzi magát, és a szervezők úgy vélik, hogy nem tudnak zsidó tartalommal kulturális eseményeket rendezni, teljes katasztrófa a társadalom számára” – jelentette ki.

A Liberális Párt vezetője, **Simona Mohamsson** hozzátette: „Ha komolyan gondoljuk annak biztosítását, hogy a zsidók Svédországban félelem nélkül éljenek, akkor véget kell

vetnünk annak a kultúrának, amelyben az áldozatoktól elvárják, hogy meghátráljanak a támadók elől. Azoknak, akik a terrort dicsőítik és üldözik a zsidókat, itt nincs helyük.”

Legalább öt filmszínház működik Malmőben, az egyikük Svédország legnagyobb hálózatának, a Filmstadennek a tulajdonában van, amely azt mondta, hogy „biztonsági aggályok” miatt elutasítja az eseményt. A Folketshus mozi is megtagadta a részvételt, ugyanerre hivatkozva.

...amikor angyalok viszik az embert felesége ágyába

Az idős rabbi csendes magányában ült szobájában. Előtte a szombat betartásával foglalkozó talmudkötet. A megelégedettség érzése töltötte el és annak tudata, hogy Isten útján jár, és „az Örökkévaló tanában nagyon gyönyörűsége...” (zsolt. 1/2)

Ekkor két tanítvány kopogott ajtaján, és miután beengedte őket, kérdezte: „Mi jó hoztak, kedveskéim?” „Minap a szombat törvényeiről tanítottál – magyarázták azok. „Felmerült bennünk egy sájlé, egy komoly kérdés! Arra keresünk választ.” „Halljam, kedveskéim, miről is van szó... megpróbálok megválaszolni.”

„Idéztél nekünk a Teremtés könyvét: »E s a hetedik napon Isten bevégezte művét, melyet alkotott, és megnyugodott a hetedik napon...« (I.M. 2/2) Majd kiegészítetted azzal, hogy Isten a hatodik napon »bevégezte« a világ teremtését, de nem fejezte be. Az emberre bízta szebbé és jobbá alakítását.” „Valóban így van” – mondta erre a rabbi. „A parancsot, hogy »Ne gyújtatok tüzet a ti lakóhelyeitekben...« (I.M. 35/3.) úgy magyaráztad, hogy sábesz napján nem szabad a békétlenség vagy harag tüzét gyújtani, hiszen a gyehenna tüzei sem égnék sábeszkor. Ám ha zsidó otthonban békét-

lenség van, fellobbannak a pokol lángjai.” „Milyen jól emlékeztek arra, amit tanítottam – dicsérte őket –, folytassátok!”

„Idéztél a zsolthár szövegét: »Testvéreim és barátaim érdekében mondom: béke legyen benned!« (122/8) A szombati béke tehát nemcsak cél, hanem érdek is. Majd hozzátetted, hogy a családfő feladata a szombat békéjének és örömeinek tudatos megteremtése.” „Ez pontosan így van – erősítette meg a rabbi –, otthonainkban akkor van béke és nyugalom, ha a férfi és az asszony együtt boldogok sábesz napján!”

„Mondd, rabbi, miért áll: »Boldog a férfi, aki féli Istent« (112. zsolth/1)? Miért van hangsúlyozva, hogy az istenfélő férfi boldog! A nő vajon nem? Hogyan és mitől boldog a nő, a feleség?” „Valóban, kedveskéim! Azért van így, mert a szombat békéje és öröme érdekében péntek éjjelén a férfinak testileg boldoggá kell tennie feleségét! A parancs teljesítése kortól független. A körülményeket figyelembe tartva, ismerjük be, ennek teljesítése nem is olyan könnyű.”

„Mondd, mester! – folytatták a tanítványok – Azt beszéljük, hogy minden péntek éjjel három szeráf-angyal jelenik meg ágyadnál. Mindegyik-

nek hat szárnya van, ahogy a próféta mondja: kettővel eltakarják arcod, kettővel lefogják tested, és kettővel repülni kezdenek. (Jes. 6/2)”

„Felelnek, és egyenest feleség ágyába visznek, feleséged ölébe helyeznek, hogy veled teljesítsd a péntek éjjelére vonatkozó házastársi kötelességed örömszerzési parancsát! Kedveskéim – mondta megseppenve a rabbi – így történik minden egyes alkalommal.”

„És mondd, mester! – faggatták tovább a tanítványok. – Az is igaz, hogy miután megtörtént a szent nász közötted és a feleséged között, két másik angyal visszavisz szobádba, hogy az éjjel további részét egyedül tölthesd békés nyugalomban?” „Igen, kedves tanítványaim! Ez valóban pontosan így történik minden egyes péntek éjjel!” – erősítette meg a rabbi.

„Valami csak nem világos előttünk – folytatták a tanítványok. – Valami nem értünk. Áruel el már nekünk! Miért kell három angyal, hogy szereztesd feleséged ölébe helyezzenek? És ha három, miért csak kettő kiser vissza ágyadba?”

Erre a bölcs rabbi alig hallhatóan: „Nu! Hát... akarok én menni?”

Szerdócz J. Ervin főrabbi

„Fényesség árad az igazakra, öröm az egyenes szívűekre.” (97. zsolt/11.)

Az, akiről a történet szól, a Kígyó és az Iparos utca sarkán levő házban született Máramaroszigeten. Gyenge alkatú, félénk, zárkózott kisfiú volt. Félt a sötétben. Amíg a többi gyerek a macskaköves úton rúgta a labdát, ő elsötétített szobában lexikonok, illusztrált Shakespeare-drámák képeit nézegette. Nagymamája többször uzsonnára hívott néhány szomszéd gyereket, hogy unokája barátkozzon, menjen velük, hátha jobb étvágya lesz, és a napfény szint víz sápadt arcára. Az utca gyerekei örültek, de barátkozás nem lett a meghívásokból.

A házzal szemben üres telek és a hozzá tartozó mező volt, melynek végén az egykori Malbish Arumim zsinagóga kiegészített romja állt. Amikor a zsidókat deportálták, Isten háza, mely a próféta ígérete szerint „imaháznak fog nevezetni mind a népek számára” (Jes. 56/7), raktár lett, ahova a zsidóktól rekvirált bútorokat, festményeket, dísz tárgyakat helyezték. A helyi lakosság persze kapott az alkalmán, és elhordta a dolgokat, majd felgyújtották a hátrahagyott ágyaneműket, hogy ne maradjon nyoma tetteiknek.

A gyerekek eltervelték, hogy a maguk szórakoztatásukra a zsinagógába csalják a fiút. Ott magára hagyják, és csak úgy engedik szabadon, ha könyörögni fog. Szóba hozták, hogy a zsinagóga tele van olyan dolgokkal, amelyeket könyveiben mutatott meg nekik. A fiú egy ideig ellenállt a hívásnak, kíváncsisága azonban erősebb volt félelménél. Beleegyezett, hogy velük megy. A zsinagóga bejárata deszkakerítéssel volt lezárva, de volt egy rés, amin át tudtak bújni. Bekísérték a nagyterembe, majd azzal, hogy a kulcsért mennek, ami a „kincsestar” ajtaját nyitja, magára hagyták. A női karzatra lopakodtak, hogy onnan nézzék, mit csinál félelmében.

Tervük megvalósítása forogatókönyvük szerint történt. A kisfiú egyedül állt egy hatalmas terem közepén, melyben nem volt más, csak megégett bútorok maradványai. A sötét teret a padlóra vetülő egyetlen napsugár csak még félelmetesebbé tette. Rájött, hogy törbe csalták. Benultan állt félelmében, reménytelenül a néma csendben, a semmi, az üresség közepén a fény sugarban, mely körkört vette körül. Fülében hallotta üstdobként zakatoló szíve ritmusát. Félelmében sírni sem tudott. Ekkor egy gerle hangos szárnycsapással kirepült egy betörött ablakon. A felvert hámu és por a napsugárban ezernyi vakító szikraként vibrált körülötte. Félelme hirtelen megszűnt. Olyan érzése volt, hogy nincs egyedül, hogy lelkek veszik körül. Nyugalom töltötte el. Örömet érzett, és akkor egy könnyesebb gördült le az arcán. Érezte, hogy lebeg a napsugárban.

Nem sokkal azután a fiúk, nem értve, mi történt, csalódottan lejöttek a karzatról, és a mosolygó kisfiút csendben hazakísérték.

Később, már idős ember korában, újra átélte a történetet. Álmában újra ott állt a romos zsinagógában a fénykör közepén. Az öt körülvevő szikrázó por-szemek megszemélyesedtek. A Kígyó, Iparos, Tímár, Zsidó és a többi utcából elhurcolt és hamuvá vált zsidó lelkek fényltek körülötte. Tudatában megjelent a zsolthár szövege: „Fényesség árad az igazakra, öröm az egyenes szívűekre.” (97. zsolth/11.) Nem volt egyedül, a lelkek nem hagyták, hogy átélje a félelmet, amit ők egykor a világon magukra hagyva elszenvetkedtek.

Mindig van remény, mindig jön valahonnan segítség.

Az a kisfiú én voltam sok-sok évvel ezelőtt...

Szerdócz J. Ervin főrabbi

Új igazgató a Merkazban

Breuer-Zehevi Ádám váltotta Ledniczky Líviát a Paulay Ede utcai intézmény élén.

„Ledniczky Lívia hosszú idő után elköszön a Merkaz igazgatói pozíciójától, és helyére Breuer-Zehevi Ádám kerül, aki Jeruzsálemben született 1983-ban, tanulmányait Tel-Avivban, Budapesten, Strasbourgban és Pekingben folytatta, végzettségeit tekintve közzgazdász, fordító, szinkrontolmács (magyar, héber, angol, francia, kínai, spanyol nyelveken), nyelvtanár, sinológus és diplomata. Korábban a Mazsihisz tárlatvezetője, majd a pekingi Liszt Intézet igazgatója, később a Magyar Nemzeti Bank Kína-szakértője is volt. Több mint 20 éve tolmácsként, szakértőként és tanácsadóként ismert a magyarországi zsidó szervezetek között” – olvasható a Merkaz közleményében, tájékoztat a *Kibic*.

Ledniczky Lívia a Lauder Javne Iskola zsidó közösségi életért és judaisztikaoktatásért felelős főigazgató-helyetteseként tevékenykedik a továbbiakban. A Merkaz – Héber és Izraeli Kulturális Központ igazgatójaként eltöltött időszakot így foglalja össze a közlemény szerint:

„Öt hihetetlen év után elérkezett az idő, hogy búcsút vegyek és továbblépek egy következő új kihívás felé.

Rengeteg minden történt ez alatt az út alatt – a Covid-lezárások idején kezdtem, azóta pedig megéltük az ukrán háborút, az ukrán aliját, október 7-ét és az azt követő háborút. Mindezek ellenére megszerveztünk számtalan fejletlen jom háácmautot a Szent István parkban, tematikus heteket, koncerteket és rengeteg programot a házon belül és kívül.

Merkazzá váltunk, új programokat indítottunk, és büszkén láthattuk, ahogy Budapest első Tzofim csapata megkezdte a működését nálunk.

Szeretném kifejezni legmélyebb hálámat a csapatomnak – mindent, amit el-értünk, együtt csináltunk. Minden siker a közös erőfeszítésünk eredménye.

Ezek után az intenzív évek után úgy érzem, én is és a Merkaz is készen állunk a megújulásra. Itt az ideje egy új igazgatónak, aki friss energiát hoz, míg én egy új helyen, új kihívásokkal kezdek új fejezetet.”

Emléktáblát kapott Szabó István

Felavatták Szabó István emléktábláját a Lumière Intézetben, a Filmesek fala elnevezésű emlékhelyen Lyonban – közölte a Nemzeti Filmintézet az MTI-vel. A közleményben emlékeztettek arra, hogy idén a fesztivál filmvására Magyarországot választotta díszvendégül, középpontba állítva Szabó István sokrétű életművét, írja a *Kibic*.

A táblaavatás a Lumière Fesztivál kiemelt eseményei közé tartozott. Szabó István Oscar-díjas magyar rendező neve olyan alkotók közé került, mint **Kurosava Akira, Francis Ford Coppola, Clint Eastwood, Wes Anderson, Pedro Almodóvar** vagy **Martin Scorsese**.

A Mur des cinéastes (Filmesek fala) a Lumière Intézet parkjának utcáfrontján, az ikonikus Első film utcájában (Rue du Premier-Film) található. 1982 óta bronz emléktáblákat helyeznek el rajta, hogy megörökítsék mind-azokat a nagy filmes személyiségeket, akik az intézet vendégeként jártak Lyonban.

A helyet a „Lyoni Hírességek Sétányaként” jegyzik, zárandokhelyként a filmművészet rajongói számára. A magyar alkotók közül eddig **Tóth Endre** (André de Toth) és **Nemes Jeles László** kapott emléktáblát.

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy:

Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUHB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
PrimeRate Zrt.
ISSN 0133-1353

APRÓ- HIRDETÉS

Műfogorrgóztítás miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatam.hu

Üzemorvosi, háziiorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta ösz-

szesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

Fejlesztőpedagógiai tapasztalattal történelmet, művészettörténetet, filozófiatörténetet, latint, ógörögöt, irodalmat, helyesírást (SNI, autizmus), külföldieknek magyar nyelvet tanítók. 202-4651.

Idős személy gondozását vállalom. 06-20-229-9579.

Feleséggel albérletet keresünk sürgősen néhány hónapra. Akár Bp. környékén. Természetesen közjegyzői kiköltözési nyilatkozattal. Minden megoldás érdekel. herenditamasd@gmail.com, +36-30-184-9006. Köszönjük.

NAPTÁR

November 21., péntek Kiszlév 1. Újhold Gyertyagyújtás: 3.43

November 22., szombat Kiszlév 2. Szombat kimenetele: 4.51

November 28., péntek Kiszlév 8. Gyertyagyújtás: 3.38

November 29., szombat Kiszlév 9. Szombat kimenetele: 4.47

HanukaFeszt 3.0 – Nyolc nap csoda

Immár harmadik alkalommal rendezzük meg a fény csodájának HanukaFeszt ünnepét, ezúttal öt helyszínen ünnepelhetünk december 14. és 21. között, nyolc napon át. A program most is rendkívül sokszínű lesz: várjuk önöket koncertekre, színházi és szabadegyetemi előadásra, lesz mesterkurzus, talkshow, azaz sok-sok közösségi élmény.

Idén velünk ünnepel Kiss Tibi és a Budapest Bár, Gálvölgyi János, Gryllus Dániel, Sebestyén Márta, Szalóki Ági, valamint a Mikve szerzője, az izraeli Hadar Galron. Szokás szerint készülünk trenderlikkel, fánkokkal, latkeszekkel, hiszen elmaradhatatlan a zsidóság megmenekülése kapcsán érzett öröm. Minden adott tehát, hogy 0-tól 120 éves korig mindenki megtalálja a saját csodáját. Tartsanak velünk, éljük át együtt a nyolc nap varázsát!

PROGRAMELŐZETES

December 14., vasárnap, 16 órától 19-ig
GasztroHanuka a Bethlen téri zsinagógában
A Rumbi Tanház és a Bethlen téri zsinagóga rendezvénye

December 14., vasárnap, 16 órától 21.30-ig
Az öröm olaja / Rumbach-zsinagóga
Fellép a Beer Sheva német zenekar, Bar Tzema izraeli sófárművész és még sokan mások. A Menetelés az Életért Magyarország Alapítvány rendezvénye.

December 15., hétfő, 18 óra
Winkler Nóra Nagy Családi Talkshow-ja,
vendég: Gálvölgyi János és családja
Helyszín: Goldmark Terem

December 16., kedd, 15 órától
Dohány utcai zsinagóga / Rumbach-zsinagóga / Gólem Színház
Hanukai Zsidónegyed séta Borgula András-sal

December 16., kedd, 16.30-tól 18.30-ig
Szfárd szabadegyetem és dalkurzus Bognár Szilvia (Zeneakadémia) és Peremiczky Szilvia (OR-ZSE) vezetésével
Helyszín: Rumbach-zsinagóga, kávézó

December 17., szerda, 16.30-tól 18.30-ig
Szfárd szabadegyetem és dalkurzus Bognár Szilvia (Zeneakadémia) és Peremiczky Szilvia (OR-ZSE) vezetésével
Helyszín: Rumbach-zsinagóga, kávézó

December 17., szerda, 19 óra
Gryllus Dániel – Weöres Sándor: A teljesség felé

Éneklik: Bognár Szilvia, Ferenczi György, Gryllus Dániel, Major Gábor, Sebestyén Márta, Sebő Ferenc, Szalóki Ági, Szirtes Edina Mókus

Hangszeres közreműködők: Balázs Gergely, Balogh Kálmán, Bolya Mátyás, Bizják Gábor, Borbély Mihály, Holló Miklós, Frankie Lato, Jávorka Ádám, Kovács Zoltán, Pálhegyi Máté

Hangszerelte és vezényel: Gryllus Samu

Helyszín: Rumbach-zsinagóga

December 17., szerda, 17 órától 20 óráig
Izraeli színházi mesterkurzus – zsidó spiritualitás, avagy a Dibuk lélekrablása

Zsidó tradíciók ábrázolása kortárs előadásokban, Roy Horovitz izraeli rendező vezetésével

Helyszín: Goldmark Terem

December 18., csütörtök, 18 óra
Hadar Galron: A végső végső megoldás – sötét komédia

Izraeli színházi előadás angol nyelven, magyar felirattal, majd közönségtalálkozó Roy Horovitz rendezővel és Hadar Galron íróval

Helyszín: Goldmark Terem

December 19., péntek, 18 óra
Ifjúsági hanuka és szombatfogadás
Dickmann Dávid vezetésével

Helyszín: Rumbach-zsinagóga

December 20., szombat, 20 óra
Hanukai Neon Party a Club Sababa szervezésében: filmvetítés, pörgés, buli és minden, ami hanuka

Helyszín: Goldmark Terem

December 21., vasárnap, 10 órától 13 óráig
Családi HanuKarnevál a Rumbi Tanház és több más szervezet szervezésében

Helyszín: Bálint Ház

December 21., vasárnap, 19 óra
Budapest Bár: Klezmer
Közreműködik: Kiss Tibi, Bíró Eszter, Fekete László és a Budapest Bár zenekar

Helyszín: Rumbach-zsinagóga

• A HanukaFeszt 3.0 főszervezője a Mazsihisz

• Együttműködő partnereink: Keren Kayemet LeIsrael, BZSH Menetelés az Életért Magyarország Alapítvány

• A fesztivál támogatója a Nemzeti Kulturális Alap

MAZSIHISZ

MEGHÍVÓ

Érzelmek a kántor liturgia és az operák világában

Zucker Immanuel

Tarnóc Daisy

Különleges dalest két csodálatos hangú művész részvételével

Időpont: 2025. november 23. 16:30

Helyszín: Nagy fuvaros utcai Zsinagóga

FELLÉPNEK:

Zucker Immanuel, főkántor
Neumark Zoltán kíséretével

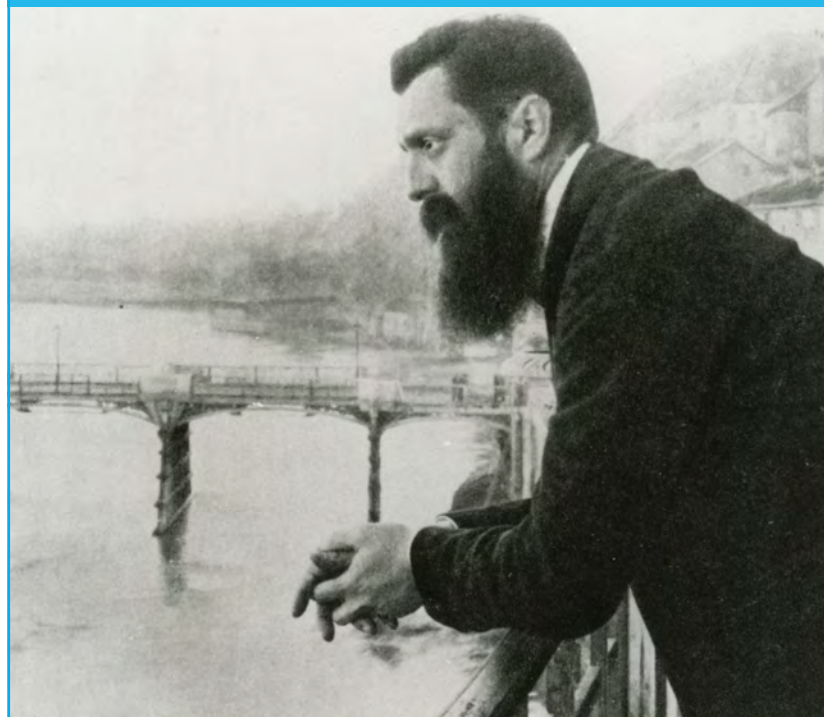
Tarnóc Daisy, operaénekesnő
Bárkányi Éva zongorakíséretével

**A belépés ingyenes!
Mindenkit szeretettel várunk!**

Férfiak részére fejfédő viselése kötelező.
Az előadás a MAZSÖK támogatásával valósul meg.
Szervező: Streit Sándor, a Talmud Tóra Alapítvány elnöke

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

az **Ön Öröksége**
is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael
részére gyűjt adományt.

KEREN HYESOD תורת תורה
UNITED ISRAEL APPEAL

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@keren.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

